

Stockholms universitet
Institutionen för socialt arbete
Socialhögskolan
C-uppsats 10 p
Hösttermin 2006

Animal Assisted Therapy

Djur och människa;
ett team i behandling och terapi av barn och unga.

Studenter: Linda Lantz & Annika Steénmark. S7c
Handledare: Ann Palm Boklund

Abstract

The main purpose of this examination paper has been to do a review of recent scientific and evaluated studies performed on children 0-15 years of age, treated with an animal as an assistant to the therapist/professional. The key term is Animal Assisted Therapy (AAT). Our focus has been to describe in what fields these kinds of studies have been performed, what the results are and how effective they have been. As a supplement to our study we have performed 8 short telephone interviews with professionals in the same field of occupation corresponding to the studies we have summarized. Our results concerning the studies show that there has been a positive outcome in the treatment of children and adolescents and AAT. This agegroup show an increase in for example; social skills, communication and maintaining focus. The results in our interviews show that there is poor knowledge in the research done in the area of AAT, that AAT is not used in these areas in Stockholm though the interest in the method seems large. As theoretical frameworks we have used the biophilia hypothesis and Winnicotts theory of the transition object.

Nyckelord: Animal Assisted Therapy, djur i vården, barn och ungdomar

Innehållsförteckning

<u>Inledning</u>	5
<u>Bakgrund</u>	6
<i><u>Introduktion till Animal Assisted Therapy</u></i>	6
<i><u>Internationellt samarbete</u></i>	7
<i><u>Historik</u></i>	7
<i><u>Situationen i Sverige idag</u></i>	8
<i><u>Avesta kommun</u></i>	9
<i><u>Markaryd kommun</u></i>	9
<u>Syfte och frågeställningar</u>	10
<i><u>Litteraturstudie</u></i>	10
<i><u>Telefonintervju</u></i>	10
<u>Metod</u>	10
<i><u>Avgränsning</u></i>	11
<i><u>Redogörelse för sökprocessen och urval</u></i>	11
Sökmetod.....	11
Ekonomisk begränsning.....	11
Urval.....	12
<i><u>Telefonintervjuer</u></i>	12
Kortfattade frågor.....	13
<i><u>Etik</u></i>	13
<i><u>Validitet</u></i>	13
<i><u>Reliabilitet</u></i>	14
<i><u>Förförståelse</u></i>	14
<i><u>Generaliserbarhet</u></i>	15
<u>Teoretiska utgångspunkter</u>	15
<i><u>Biophilia</u></i>	15
<i><u>Objektrelationsteori</u></i>	17
<u>Tidigare forskning</u>	17
<i><u>Mallon</u></i>	18
<i><u>Menzies Inc</u></i>	18
<i><u>Litteraturöversikt</u></i>	18
<u>Resultat</u>	19
<i><u>Del 1. Att arbeta med djur som medhjälpare</u></i>	19
<i><u>Animal Assisted Therapy AAT</u></i>	19
<i><u>Animal Assisted Activity</u></i>	20
<i><u>Djur inom AAT</u></i>	20
<i><u>Terapi med hästar</u></i>	21
<i><u>Djurets välmående viktigt för behandlingen</u></i>	21
<i><u>Kunskap bakom utövandet</u></i>	21
<i><u>Att i praktiken arbeta med Animal Assisted Therapy</u></i>	22
<i><u>Användning av hund i skolan</u></i>	23
<i><u>AAT Program</u></i>	24
<i><u>Svensk forskning</u></i>	25
<i><u>Autistiska barns besök på en bondgård</u></i>	25
<i><u>Sjukgymnastik</u></i>	26
<i><u>Äldre</u></i>	26
<i><u>Palliativ vård</u></i>	27
<i><u>Del 2. Evidensbaserade studier</u></i>	28
<i><u>Delfinstudie gällande autism</u></i>	28

<u>Jämförelsestudie för barn med PDD</u>	28
<u>Center för autistiska barn</u>	31
<u>Fallstudie av barn med ED</u>	31
<u>Natur och Zoo-program för barn med ADHD och CD</u>	36
<u>Kognitiva framsteg hos barn med Mental retardation</u>	37
<u>Barnsjukhus</u>	39
<u>Tonåringar inlagda på sluten psykiatrisk avdelning</u>	41
<u>Smärta och Canine Visitation Therapy CVT</u>	43
<u>Tandvård</u>	44
<u>Häktet</u>	45
<u>Barn placerade på institution</u>	46
<u>Del 3. Intervjuresultat</u>	46
<u>Skolvärlden</u>	46
<u>Handikappupplysningen</u>	46
<u>Astrid Lindgrens Barnsjukhus</u>	47
<u>Asperger och autism</u>	47
<u>Habiliteringen och ADHD projektet</u>	48
<u>Analys</u>	49
<u>AAT i Stockholmsområdet</u>	49
<u>Teorin om biophilia kopplad till barns utveckling</u>	50
<u>Objektrelationsteori kopplad till djur</u>	51
<u>Varför djuret kan påverka positivt</u>	52
<u>Egna reflektioner</u>	53
<u>Negativa aspekter av AAT</u>	53
<u>Andra aspekter av AAT</u>	54
<u>Alternativ tolkning av resultaten</u>	54
<u>Diskussion</u>	54
<u>Nya forskningsfrågor</u>	56
<u>Referenser</u>	58
<u>Internet</u>	61
<u>Bilaga 1</u>	62
<u>Bilaga 2</u>	63

Inledning

Artiklar och reportage rapporterar ofta om djurens positiva inverkan på människans välbefinnande. Vi blev intresserade av att undersöka om det finns vetenskapliga studier gjorda på effekten av djur i vården eller om det är djurvännens subjektiva uppfattningar som råder i området.

Programmet Djurliv i radions program 1, P1, har i flera sändningar tagit upp ämnet *djur i vården* och varför det i Sverige är svårt att introducera detta. Bland annat har folkpartisten Birgitta Ohlsson berättat i programmet att hon anser detta vara en viktig fråga som hon även motionerat om i riksdagen (Sveriges Radio 061226).

I Aftonbladet den 25 december 2006 berättar veterinär Johan Beck- Fries om varför det är positivt med djur i vården. Han menar att människan sedan stenåldern förknippar lugna djur med avslappning men däremot flyende djur med oro. Vi människor kopplar av när vi ser exempelvis simmande djur i ett akvarium eller betraktar djur som betar och barn som växer upp med djur får ökad social kompetens och lär sig att ta ansvar. Johan Beck- Fries hänvisar till utländska studier som visar på hälsoeffekterna med djurkontakt och tror själv att fördomar styr och hindrar att djur används inom vården i Sverige (Aftonbladet 061226).

En artikelserie publicerad i Dagens Nyheter beskriver hur sällskapsdjur används i vården för alkoholister, äldre, sjuka och inom kriminalvården. En fängelsedirektör, en veterinär, anställda och klienter vittnar om det positiva med att ha djur omkring sig. Nyckelord som återkommer är tillit, ansvar och att känna sig behövd (Lerner, 18, 19, 20,22/10-05). Även en artikel i Statens Institutions Styrelses tidning Sistone beskriver hur människor mår bra av att vara tillsammans med djur. Här refereras upplevelser av klienter och personal vid ett LVM - hem (lagen om vård av missbrukare) och ett ungdomshem. Nyckelbegrepp är att djuren går att lita på, de är lätta att identifiera sig med och att djuren ger närhet. (Hedman - Lindgren, 2005, s.3-9).

Den mängd internationella studier vi funnit och diskussionen i media gällande djur som medhjälpare i vården, gör ämnet intressant för oss att studera. Vi avser att avgränsa vår uppsats till området barn och ungdomar då detta inte tidigare är gjort i Sverige.

Bakgrund

I detta avsnitt kommer vi att inleda med att redovisa kort vad Animal Assisted Therapy (AAT) är och när, var och hur djur blev involverade i behandlingsarbete och terapi. Vi kommer också att redovisa hur det ser ut på området *djur i vården* i Sverige i dag. Senare i vårt resultatavsnitt kommer vi att mer ingående beskriva AAT.

Introduktion till Animal Assisted Therapy

1969 utgavs boken *Pet-oriented child psychotherapy* av Boris Levinson som blev banbrytande i ämnet om hur djur kan användas som en del i terapeutiskt arbete (Carlsson, 2006, s.3-4).

Boken används och refereras till fortfarande av forskare i ämnet. Metoden har dock utvecklats och idag är *Animal Assisted Therapy, AAT*, den främsta benämningen för denna arbetsmetod (Bardill, N. & Hitchinson, S. 1997. Havener, et al. 2001. Menzies Inc., 2003).

Innebörden i AAT är att man använder sig av djur som arbetsredskap och medhjälpare vid olika typer av målinriktad terapi. Djuret är en integrerad del av behandlingsprocessen. Animal Assisted Therapy är inte en egen specifik terapimetod utan används i arbetet utifrån den enskilde behandlarens terapeutiska inriktning. Denna arbetsmetod förekommer exempelvis inom kriminalvården, inom psykiatrin, vid behandling av åldersrelaterade sjukdomar, vid vård av äldre, behandling av cancerpatienter, vid behandling av barn med autism och autismliknande tillstånd, på barnsjukhus, i skolvärlden och i en mängd andra sammanhang. Djuret som används i AAT är utbildat för sin uppgift enligt ett specifikt program. Det testas innan det får börja sitt arbete så att det uppfyller de specifika kriterier som krävs. Djurets ledare kan vara en professionell terapeut, socionom, lärare, sjukgymnast, arbetsterapeut, sjuksköterska eller liknande, som även är utbildad i metoden AAT (Delta Society, 061020).

USA är ursprungsland för de flesta studier och artiklar som finns att tillgå om AAT. Det ledande organet i området är Delta Society. Organisationen grundades 1977 av akademiker ifrån främst humanmedicin- och djurmedicinområdet. Man bedriver forskning samt ansvarar för utbildning och tester/klassificering av människor och djur vilket krävs för att få arbeta inom området (Delta Society, 061020).

Internationellt samarbete

IAHAIO (the International Association of Human-Animal Interaction Organizations), som bildades 1990, är det internationella intresseförbundet för organisationer och föreningar som arbetar med relationer mellan människa och djur. Målet med bildandet av organisationen var att samla olika nationella föreningar och organisationer för att gynna och sprida forskning, främja utbildning samt att dela information om interaktion mellan djur- människa och djurets unika roll för människans välmående och livskvalitet. IAHAIO har utarbetat riktlinjer för verksamhet och terapi assisterad av djur. Reglerna, ifrån 1995, benämns *The IAHAIO Geneva Declaration*, de reglerar området gällande interaktion djur- människa. 1998 kompletterades dessa med, *The IAHAIO Prague Declaration*, vilka listar direktiv för Animal- Assisted Activities och Therapy. *The IAHAIO Rio Declaration*, som antogs 2001, gäller djur i skolan. Deklarationerna bär namn efter de städer där den beslutande medlemskonferensen hölls. Medlemsorganisationerna samarbetar i sin tur med olika organisationer och regeringars departement för att till exempel introducera djur i skolan (utbildningsdepartementen i Frankrike och Österrike). En mängd olika studier är också under utförande av medlemsorganisationer i IAHAIO (IAHAIO, 061023).

Organisationen IAHAIO publicerar även två tidskrifter, *Anthrozoos*, som är en vetenskaplig tidskrift och *Interactions*, en tidning för djurägare och människor som är intresserade av interaktion mellan djur och människa. I oktober 2007 kommer IAHAIO att ha sin 11:e stora konferens, denna gång i Tokyo med temat "People and Animals: Partnership in Harmony". Detta blir den första konferensen av sitt slag i Asien (IAHAIO, 061023).

Historik

"A small pet animal is often an excellent companion for the sick."

Florence Nightingale (1828-1910), Notes in Nursing, 1860 (i Beck, 2000, p.23).

Förhållandet mellan hund, katt och människa började utvecklas för mer än 10 000 år sedan. (Odenhaal, 2000, s. 276). Att djur skulle vara bra för barn i deras sociala utveckling skrev filosofen John Locke om redan 1699. Han menade att djur kunde bidra till att barnen kunde lära sig att känna ansvar för andra (Serpell, 2000, s.12). En tidig studie publicerades i tidskriften "Mental Hygiene" 1944 av James H. S Bossard. Han diskuterade det terapeutiska värdet av att vara hundägare och hur djuret kan bidra till att barn lär sig att ta ansvar och för dess sociala utveckling (Rowan & Thayer, 2000, p. xxvii)

Under 1700-talet blev det populärt att använda djur för att förbättra barns sociala förmågor och även vid behandling av psykiskt sjuka. På 1800-talet blev djur ett vanligt inslag på mentalsjukhus, speciellt i England. I början av 1900-talet var diskussionen om djurens betydelse i vården sparsam. Detta ämne introducerades igen först på 1960-70 talet av Boris Levinson (Serpell, 2000, pp.13-17).

Pionjären i samspelet mellan djur och människa, barnpsykologen Boris Levinson, publicerade 1962 en rapport kallad "The dog as Co-Therapist" som publicerades i tidskriften "Mental Hygiene". Levinson menade att husdjur inte bara kunde vara en väg att nå barn i terapi utan att de även kunde bidra till barnets utveckling (Menzies Inc., 2003, p.17). Levinson upptäckte av en slump hur en tillbakadragen pojke han behandlade interagerade med Levinsons hund. Levinson hade haft svårt att nå pojken och pojken hade behövt bli inlagd på sjukhus om inte Levinson hittade ett sätt att kommunicera med honom. Levinson uppmuntrade kommunikationen mellan hunden och pojken och till slut öppnade detta upp för samtal dem emellan, hunden blev därmed nyckeln till det fortsatta behandlingsarbetet (a.a., 2003, p. 7).

Det var på 1980- talet som vetenskapliga studier blev mer förekommande. Internationella konferenser började hållas i ämnet och många aspekter av förhållandet mellan djur och människa diskuterades. Det som uppmärksammades av forskarna var främst de positiva och emotionella aspekterna av detta förhållande. Att väcka ett intresse för Animal Assisted Therapy inom hälso- och sjukvården visade sig dock vara svårt och fler vetenskapliga studier efterfrågades (Odenhaal, 2000, p. 1). I slutet av 1970-talet och början av 1980- talet började många frivilliga registreras för att utöva AAT. Träningsprogram utvecklades och djur blev certifierade. Under 1990-talet var det tusentals frivilliga som arbetade med AAT runt om i världen (Burch, 2000, p.129).

Situationen i Sverige idag

I Sverige finns sedan september 2006 en förening *Hälsans natur*, vars syfte är att sprida kunskap om det hälsosamma med att vara i kontakt med djur och natur. Föreningen sprider också allmän information och kunskap i ämnet. Denna förening är en vidareutveckling på flera projekt och rapporter som LRF (Lantbrukarnas Riksförbund) har stått bakom. Dessa rapporter behandlar sambandet mellan natur och hälsa och beskriver forskning på området (Hälsans natur 061226, Naturlig laddning 061226).

Den 23 maj 2006 hölls en workshop som samarrangerades av Landstinget i Uppsala län och SLU (Sveriges Lantbruksuniversitet). Temat var djur i vården och behandlade samverkans- och utvecklingsmöjligheter i området. Syftet var att öka förståelsen för djurens betydelse i vården och forskningens samverkan. Deltog gjorde bland andra läkare, veterinärer, kuratorer och andra representanter från kommun och landsting (Sveriges Lantbruksuniversitet 061226).

Internationella konferenser i ämnet hålls regelbundet på olika platser i världen. Svenska kennelklubben och föreningen Manimalis (en fristående ideell organisation som verkar för att öka kännedomen om sällskapsdjurens positiva effekter), arrangerade i oktober 2005 en konferens i Stockholm under rubriken "*En hund för livet*" *En konferens om hundens betydelse för människans hälsa och välbefinnande* (Manimalis, 061023). Syftet med konferensen var att redovisa de senaste forskningsrönen inom AAT. Man hade engagerat många internationella och svenska forskare som inom olika områden arbetat med - och utvärderat värdet av att använda hunden som en metod för välbefinnande (Svenska kennelklubben & Manimalis, 2005, s. 2-3).

Avesta kommun

Avesta Kommun startade sin hundterapiverksamhet hösten 2003. Kommunen har i dagsläget tio terapihundar och dessa hundar arbetar inom psykiatrin, äldreomsorgen och särskilda omsorgen. En förutsättning för arbetet är att terapihundarna är lugna och trygga. Kommunen har därför i samarbete med Avesta Brukshundklubb utarbetat ett testmateriel, där hundarnas mentala egenskaper sätts på prov (Avesta, 061110).

Markaryd kommun

Hunden Titzi har arbetat inom socialpsykiatrin i Markaryd kommun i nio månader. Pia Augustsson som är skötare inom socialpsykiatrin lade fram förslaget för sin chef och fick ett godkännande. Hennes medarbetare var positiva vilket har bidragit till att hunden gjort succé i arbetet. Pia Augustsson menar att hunden kan bryta tankar och isolering och får brukare att släppa fram instängda känslor. Hunden ger också sysselsättning och skapar situationer som leder till skratt. Pia Augustsson hade räknat med en lång introduktionsperiod och bakslag men kan konstatera att reaktionerna var positiva från början och har fortsatt vara det (Markaryd 061110)

Syfte och frågeställningar

Vårt intresse väcktes dels genom de artiklar och reportage vi tagit del av i media samt genom de internationella studier vi fann under vår litteratursökning. Detta ledde oss fram till frågan om hur Animal Assisted Therapy används och hur vetenskapligt baserad metoden är. Vi vill även veta hur situationen ser ut i Stockholmsområdet. Vårt syfte blir därmed tudelat. Dels gör vi en kartläggning av aktuell forskning gällande Animal Assisted Therapy (AAT), med fokus på AAT som arbetsmetod i arbetet med barn och ungdomar, 0-15 år. Vi kommer i litteraturstudien även att redogöra för arbetsmetoden AAT och hur forskningsläget i Sverige ser ut inom området. Dels görs en mindre kvalitativ undersökning med avsikten att undersöka om, och i så fall inom vilka områden, metoden AAT används i Stockholms län.

Detta leder oss till följande frågeställningar:

Litteraturstudie

- Inom vilka områden gällande barn och ungdomar har vetenskapliga studier gjorts gällande Animal Assisted Therapy?
- På vilket sätt har metoden Animal Assisted Therapy varit verksam i vetenskapliga studier gällande barn och ungdomar 0-15 år?
- Hur (vilka arbetsformer, djur, professioner, platser) används Animal Assisted Therapy i studierna med barn och ungdomar 0-15 år?

Telefonintervju

- Känner verksamma personer inom berörda områden (där forskning finns) i Stockholms län till detta arbetssätt?
- Hur vanligt förekommande är metoden Animal Assisted Therapy i arbetet med barn och ungdomar i Stockholms län? Används överhuvudtaget AAT i Stockholmsregionen? I så fall – var, inom vilka verksamheter/organisationer och för vilka barn och ungdomar?

Metod

Det vi gör är en explorativ studie. Vi kartlägger området Animal Assisted Therapy genom att studera kunskapsläget, hur metoden används, forskningen på området samt om forskning gällande metoden Animal Assisted Therapy över huvudtaget bedrivs i Sverige. Del två i resultatavsnittet behandlar specifikt den forskning som finns inom området Animal Assisted Therapy för barn och ungdomar 0-15 år. Litteraturstudien kompletteras med en mindre undersökning i avsikt att undersöka om Animal Assisted Therapy används i Stockholms län

för barn och ungdomar i åldern 0-15 år inom de områden där vi funnit evidensbaserade studier.

Avgränsning

Vi valde efter en första litteratursökning att begränsa vår kartläggning av studier till behandling gällande barn 0-15 år med metoden Animal Assisted Therapy. På så sätt fick vi tydliga ramar för avgränsning i det fortsatta arbetet. Anledningen till denna avgränsning var i första hand att vi inte hittat någon liknande kartläggning för åldersgruppen och vi fann detta intressant. Begreppet Animal Assisted Therapy, med förkortningen AAT, är det begrepp vi använder oss av då detta är den vanligast förekommande övergripande termen som används för denna typ av arbetsmetod. Andra begrepp som förekommer är bland annat pet-therapy eller djurassisterad terapi. En del specifika benämningar finns också begränsade till vilken typ av djur man använder. Vi har dock inte gjort någon urskiljning utifrån vilken sorts djur studien använt sig av vid våra efterforskningar. I arbetet med barn verkar dock hund vara det vanligaste djuret.

Redogörelse för sökprocessen och urval

Sökmetod

Vi har sökt igenom databaserna Social Services Abstracts, Academic Search Elite, Libris, PubMed och Google Scholar. I första hand har vi använt oss av sökordet *Animal Assisted Therapy (AAT)* som har visat sig ge många träffar i de flesta databaser. Andra sökord har varit *pet therapy* och *animal therapy*. De sökord vi använt för att få svenska träffar har varit *djur i vården*, *djur+ vård* eller *djurassisterad terapi*. I den mängd studier och litteratur vi läst har vi funnit ytterligare referenser till studier utförda på barn i vår urvalsgrupp. Dessa refererade studier har dock varit äldre och ofta mycket svåra att få tag på.

Facklitteratur och studier har vi inhämtat via Socialhögskolans Bibliotek, Stockholms universitetsbibliotek, Stockholms Stadsbibliotek, Karolinska institutets bibliotek samt Sophiahemmets bibliotek. En del böcker och studier har beställts via fjärrlån.

Ekonomisk begränsning

I databasen Pubmed hittade vi många artiklar som verkade både intressanta och relevanta men en del av artiklarna går inte att få upp via Internet utan att betala avgifter på mellan 20-30

dollar per artikel. Detta gjorde att vissa artiklar valdes bort. Även en del av den litteratur som vi hittat har varit omöjlig att få tag på då den ej finns på bibliotek eller i bokhandeln i Sverige.

Urval

De kriterier vi har följt i vårt urval av studier har varit att dessa har publicerats i en vetenskaplig tidskrift, är utförda med vetenskapliga avsikter på så sätt att studierna ska ha varit utvärderade med hjälp av olika mätinstrument samt om möjligt en kontrollgrupp. Samtliga studier är utförda av person/personer som är knutna till ett universitet eller universitetssjukhus. Vi har i vårt urval av studier inte haft några krav gällande antal personer som ingått i studien, vilken sorts djur som använts, vilken institution på universitetet som står bakom studien eller hur länge studien pågått. Vi har funnit många internationella studier i ämnet AAT, vi har dock tvingats begränsa oss till studier skrivna på engelska, detta för att själva kunna förstå och översätta på ett korrekt sätt. Studier skrivna på andra språk som till exempel spanska och italienska har vi inte kunnat översätta och dessa har därför uteslutits. De flesta av de studier vi har kunnat använda oss av är utförda i USA.

Studier vi funnit från andra engelskspråkiga länder har varit utförda främst inom äldrevården eller psykiatrin och har framförallt behandlat äldre personer än 0-15 år (vilket är vår urvalsgrupp), eller haft åldergrupper där vår målgrupp ej kunnat urskiljas. Dessa har därför uteslutits. Många av dessa studier har också behandlat det närliggande området *Animal Assisted Activity (AAA)*, snarare än AAT. Även artiklar från mindre dagstidningar samt icke vetenskapligt underbyggda uppsatser, rapporter och artiklar, har vi valt bort. Samtliga studier som vi funnit inom de urvalsramar vi valt och haft möjlighet att hitta, finns med under resultatavsnittet.

Telefonintervjuer

Då samtliga studier är gjorda utomlands och vi hittat väldigt lite material ifrån Sverige vill vi ändå översiktligt titta på hur situationen ser ut i Sverige. För att begränsa oss på samma sätt som i litteraturstudien valde vi att undersöka situationen gällande AAT i behandling av ungdomar 0-15 år i Stockholms län. Vi har därefter som en kompletterande del i vår studie undersökt om Animal Assisted Therapy används inom motsvarande områden i Stockholmsområdet där vi hittat och redovisar internationell forskning. Vi har dock endast gjort stickprov inom respektive område samt med ett undantag, begränsat oss till situationen i Stockholms län, då det annars blivit ett allt för omfattande undersökningsmaterial.

Vi valde 10 personer med positioner inom sin verksamhet som vi ansåg skulle kunna ge oss svar på de frågor vi hade. När det gäller skolkuratorer så hittade vi ingen i Stockholm som vi trodde kunde ge oss ett övergripande svar för hur situationen ser ut i länet varpå vi istället vände oss till ordföranden i Sveriges Skolkuratorers Förening. Dessa personer och verksamheter hittade vi via redan tidigare etablerade kontakter och via internet-sökningar inom respektive verksamhetsområde där vi redovisar internationella studier.

Kortfattade frågor

Initialt utformades en enkät med tio frågor samt följdfrågor (bilaga 1), med bifogat följebrev (bilaga 2). Detta skickades ut via e- post. Då detta inte genererade några svar ringde vi istället till dessa personer/verksamheter. Vi talade med åtta personer och förhöll oss då mycket kortfattat för att inte ta för mycket tid i anspråk och ställde endast fyra frågor. Dessa var:

- Har det använts eller används det djur i behandlingen inom din verksamhet?
- Diskuteras detta inom din verksamhet?
- Känner du till den internationella forskning som är gjord på området AAT?
- Skulle AAT vara intressant att använda inom din verksamhet?

Intervjuerna tog mellan 5-15 minuter och svaren antecknades under samtalets gång utan att vi använde oss av någon bandspelare.

Etik

De etiska aspekter vi har tagit ställning till är att vid de telefonintervjuer vi utfört informera respondenterna i vilket syfte och till vad deras utsagor ska användas. Vi har varit tydliga med vilka vi är, vad vårt examensarbete ska behandla och vilket syfte arbetet har. Intervjuerna har vi nedtecknat för hand under tiden samtalet ägde rum, detta kan ha medfört att vissa uttryck, ord och meningar inte blivit ordagrant tolkade, men vi anser att vi fått med en sanningsenlig helhetsbild. I vår metod har vi försökt att vara tydliga med vilket material vi har använt oss av och varför. Vi har även eftersökt en tydlighet i våra källhänvisningar.

Validitet

För att verkligen undersöka det vi sagt oss vilja undersöka så har vi försökt hitta en korrespondens mellan våra frågeställningar, våra redovisade studier och de frågor vi ställt i våra telefonintervjuer. De teoretiska perspektiven vi använt oss av är också utvalda för att de ofta berörs i den litteratur och de studier vi läst. Detta har vi tolkat som att de är relevanta för dem som forskar på området och därför även relevanta för vår studie. Vi har läst och använt

samtliga av de studier vi hittat utifrån våra uppsatta sökkriterier under den begränsade tid arbetet har pågått. I våra sökkriterier ingick bland annat att studierna skulle vara publicerade i vetenskapliga tidskrifter, att man skulle ha använt etablerade mätinstrument och/eller kontrollgrupper samt vara utförda vid universitet eller universitetssjukhus. Utifrån detta bedömde vi att studierna var relevanta och höll tillräckligt hög vetenskaplig nivå för vår litteraturstudie. De sökvägar vi använt är vetenskapliga databaser och de träffar vi fick gick vi igenom noga för att inte missa några studier som stämde överens med vårt syfte. Våra sökord valdes och kompletterades utifrån den litteratur vi hittat i ämnet då detta är de nyckelbegrepp som förekommer.

Reliabilitet

Slumpmässiga fel har vi försökt att minimera genom att vara noga med översättningarna från engelska till svenska i de studier vi har använt. Vissa begrepp och uttryck i studierna går dock inte att översätta till ett motsvarande begrepp på svenska utan har fått behålla den engelska benämningen eller översatts med ett snarlikt. Detta kan ha medfört att vissa begrepp inte exakt överensstämmer med det ursprungliga engelska ordet. De diagnoser som ställs i de studier vi redovisar har fått behålla sitt engelska namn eftersom dessa inte alltid kan bli korrekt översatta.

Som tidigare beskrivits under rubriken *Etik* så har vi inte spelat in de intervjuer vi utfört utan dessa har vi endast antecknat under samtalets gång. Vad respondenterna ordagrant har svarat har vi inte dokumenterat, men vi har varit noga med att endast använda oss av de ord och uttryck respondenterna använt sig av och endast själva lagt till vad som behövs för att få en flytande text. Eftersom vi varit måna om att inte ta för mycket tid i anspråk av våra intervjupersoner kan detta ha resulterat i en del kortfattade intervjuer och att vi inte fått ut det mesta möjliga av svaren. Vi tror dock inte att detta påverkat själva innehållet och resultatet.

Förförståelse

Vi har eftersträvat en objektiv faktasammanställning och analys genom att endast tolka de fakta som har kommit fram i studierna. Eftersom båda författarna är djurägare så finns dock i vår förförståelse i ämnet en positiv inställning till djurets betydelse för människan.

Generaliserbarhet

De studier vi valt att redovisa går inte att generalisera till några andra sammanhang vilket heller inte var vår avsikt. De visar på resultat i specifika miljöer, specifika barn och specifika kulturer. De är intressanta i sitt eget sammanhang, men studier utförda på samma sätt i andra länder under andra förhållanden kan visa andra resultat.

De telefonintervjuer vi har utfört är, som vi tidigare nämnt, endast ett stickprov av verksamheter som skulle kunna vara verksamma inom området. Detta medför att vi endast kan säga att vi kan generalisera resultaten till vissa verksamhetsområden i Stockholms län, inom andra verksamhetsområden kan och vill vi dock inte sia om hur det ser ut.

Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt kommer vi som teoretiska utgångspunkter redovisa två teorier som ofta förekommer i litteratur och studier gällande Animal Assisted Therapy. Dessa teorier anknyter dels till en teori om att människan skulle ha ett medfött intresse för djur och natur och dels till barnets utveckling.

Biophilia

”Our estrangement from life is compounded by the fact that we have alienated ourselves not only from our inner beings, but also from nature and our natural allies, the animals” (Levinson, 1984, p.141).

Teorin om biophilia introducerades av biologen Edward O Wilson (1984) i boken Biophilia. Här förklarar han hur människans relation till djur och natur kan förstås utifrån ett biologiskt behov. Behovet är integrerat i människans utvecklingsprocess och nödvändigt för den fysiska och mentala utvecklingen. Teorin beskriver människans beroende av djur och natur och går utöver den filosofiska och litterära beskrivningen av vårt utbyte av djur och natur som ett sätt att exempelvis hitta inspiration och andlig mening. Wilson menar att det biologiska behovet ligger nedärvt hos människan och är en del av människans evolutionsprocess och om detta bejakas ökar chansen till personlig tillfredsställelse och mening (Kellert, 1993, pp.20-27).

Ordet biophilia betyder kärlek till livet eller levande system. Ordet philia betyder, i motsats till phobia, de positiva känslor människan har gentemot olika ting i den naturliga miljön. Teorin kan hjälpa till att förklara de starka band som finns mellan ägare och husdjur, men

även mellan människan och vilda djur samt varför det finns ett behov hos många människor att vara nära naturen eller att ha blommor och växtlighet att bry sig om (Kahn, 1999, pp. 9-17). Teorin menar också att den mänskliga hjärnan är skapad att ta in andra former av liv och att detta har betydelse för vår kognition, tillfredsställelse och hälsa. Enligt teorin måste man se till alla aspekter av övrigt liv såsom djur, växtlighet, natur och även sådana enkla saker som att titta ut genom ett fönster (Katcher, 2000, pp. 461-471).

Forskaren i psykologi, Peter H. Kahn beskriver i sin bok ”The Human Relationship with Nature. Development and Culture” (1999, pp. 95-102), flertalet av de studier han utfört i USA och i övriga världen. Han har försökt kartlägga främst barns men även vuxnas förhållande till naturen. Resultaten visar att kontakten med naturliga miljöer, landskap och djur skattas som mycket viktig. Författaren refererar även till andra studier som visat att bara det att titta på ett akvarium eller att titta ut genom ett fönster visar sig ha en blodtryckssänkande och avslappnande effekt. Forskning visar också att människor ofta föredrar naturliga miljöer med vatten, träd och annan växtlighet. Detta, har en förklaring i vårt ursprung och hur vi levde innan det moderna samhället utvecklades (Kahn, 1999, pp. 9-17).

Biophilia består inte av en instinkt utan av flertalet olika delar som kan analyseras individuellt. Dessa kan bestå av allt från en aversion gentemot djur och natur till en attraktion, från ett lugn till panik och från beundran till likgiltighet. Vidare menar teorin att när människan drar sig undan naturliga miljöer så blir inte dessa inlärd instinkter ersatta mot moderna sådana. Instinkterna visar sig istället som människans behov av att besöka djurparker, botaniska trädgårdar, ha husdjur och att i de modernaste av nybyggnationer skapa havsutsikter, innergårdar eller parker (Wilson, 1993, pp. 31-32).

Teorin om biophilia går att förstå genom att se logiskt på människans evolutionshistoria. Vår historia började inte med jordbruk och byar utan kanske för miljoner år sedan med att 99 % av homosapiens levde i jägarsamhällen i nödvändig samklang med andra organismer och efter inlärd kunskap. Människans hjärna är utvecklad i en biologiskt styrd värld inte i en maskinstyrd. Att inlärd beteenden och regler skulle ha suddats ut i och med människans utveckling i det moderna samhället anser Wilson inte vara troligt (Wilson, 1993, pp. 31-32).

Objektrelationsteori

Psykoanalytikern D. W. Winnicott (1896-1971) utvecklade en teori om barnets objektrelationer, grundad i psykodynamisk teori. Teorin baseras på utvecklingsmodeller där barnets tidiga relationer och inte drifternas lustuppfyllelse är det viktigaste för barnets utveckling. Winnicott myntade begreppet övergångsobjektet för att förklara att nallen används som ett hjälpmedel för barnet att frigöra sig från modern. Denna process handlar om det psykiska område som i barnets fantasi representerar bandet till mamman (Cullberg i Winnicott, 1971, s. 10). Barnet behöver någonting som kan kontrolleras och inte kan lämna barnet så som exempelvis mamman kan göra (Levinson, 1984, p.135).

Winnicott (1971, s.24-25) sammanfattar egenskaperna i objektrelationen i sju punkter:

1. Barnet tar sig rätten över objektet.
2. Det både kramas och älskas och kan utsättas för omild behandling.
3. Endast barnet får ändra på objektet.
4. Objektet måste tåla hat, kärlek och aggression.
5. Det måste visa barnet att det har en egen verklighet och vitalitet som värme eller textur.
6. Objektet kommer enligt de vuxna från den yttre verkligheten, men inte alltid för barnet.
7. Till sist förlorar övergångsobjektet sin betydelse och är inte längre så känsloladdat.

Winnicott menade att kommunikationen mellan barnet och omgivningen sker via leksakerna och att leksakerna blir *förvandlade* och *levande*. Leksakerna laddas med både innebörd och känsla. Barnet kan också i brist på gensvar från omgivningen skapa ett övergångsobjekt som ett svar på det gensvar som uteblir från omgivningen. Bekräftelsen får då barnet ifrån detta skapade objekt vilket kan vara en sten, ett djur eller en leksak (Crafoord, 2001, s. 149, 239).

Saker i yttervärlden som särskilt stimulerar barnets fantasi som Winnicott kallar för övergångsobjekt tillhör både barnets yttre och inre värld. Barnet placerar ut en del av sin inre värld i den yttre och i leken kan ett möte ske med föräldrarna eller andra. Här uppstår en ny form av dialog via leksakerna (Crafoord, 2001, s.149).

Tidigare forskning

Några få tidigare litteraturöversikter och kunskapsöversikter har gjorts i ämnet AAT. Vi har dock endast funnit två som gjorts utifrån AAT i arbetet med barn och ungdomar.

Mallon

1992 publicerades en litteraturöversikt gällande djur som terapeutiska medhjälpare för barn och unga. Författaren tar upp hur det trots den mängd litteratur och artiklar som skrivits i ämnet, finns få kvantitativa studier. I översikten tar man även upp ridterapi och användandet av djur i närliggande områden som ledarhundar för blinda och döva (Mallon, 1992, pp. 53-55). I översikten beskrivs även ett par större studier om relationen mellan barn och djur. Kellert och Westervelt (ref. i Mallon 1992, p. 59) utförde en studie av attityden hos 250 barn i åldern 6-16 år, gentemot djur. Dess resultat visar stora attitydskillnader utifrån barnens ålder, kön, etnicitet och ursprung. En annan extensiv studie av Robin och ten Basel (ref. i Mallon 1992, p. 60) där 507 ungdomar deltog, visar att hälften av de ungdomarna förlorat ett husdjur som stod dem nära. Endast två av dessa ungdomar uppgav att de kände sig opåverkade av förlusten.

Menzies Inc

Animal Assisted Therapy and young people. A Review of selected literature (2003) är en litteraturöversikt gjord av Menzies Inc., en organisation med huvudsäte i Frankston, Australien. Målgruppen för organisationens arbete är barn och ungdomar utsatta för misshandel eller som bevittnat våld i hemmet. Syftet var att göra en grundlig kartläggning av AATs validitet och samla på sig råd och aspekter gällande metoden för att bygga upp en farm som skulle arbeta terapeutiskt. Målet var ett ökat preventivt arbete med åldersgruppen 8-12 år. En modell/förebild fanns i *Forget Me Not farm* i Sonoma County i USA (s.21), men man ville samla på sig mer information för att kunna tydliggöra behov och effekter av verksamheten för sina finansiärer. Fokus i litteraturöversikten är den terapeutiska användningen av djur, natur och trädgårdsterapi i behandling (Menzies Inc., 2003, p.1, 9).

Litteraturöversikten efterfrågar mer evidensbaserad forskning men drar slutsatsen att de fakta som finns tillgängliga år 2003 är tillräckliga för att bevisa att AAT kan ha positiva effekter. Man påpekar dock att det även finns begränsningar med behandlingen och pekar på vikten av att AAT utövas av kunnig och utbildad personal som kan se den enskilde individens behov (Menzies Inc., 2003, s.2, 15-16).

Litteraturöversikt

En annan typ av översikt publicerades år 2003 med huvudtiteln *Benefits of Interacting With Companion Animals* (Barker, Rogers, Turner, Karpf & Suthers- McCabe, 2003, p.94). Denna

bibliografi är en förteckning över de 84 engelskspråkiga, vetenskapliga artiklar man funnit genom en sökning i tre medicinska databaser och som publicerats mellan åren 1996- 2001. Artiklarna har fokus på förtjänsten med interaktionen med djur, inklusive AAT och/eller pet therapy. Artiklar med fokus på bandet mellan djur och människa och djurens redovisas inte i denna översikt.

Resultat

Detta avsnitt kommer vi att redovisa i tre delar. I del 1 kommer resultaten av våra litteraturstudier gällande metoden Animal Assisted Therapy att redovisas, samt en sammanfattning av svensk forskning på området. I del 2 kommer vi att redovisa studier gjorda på barn och ungdomar 0-15 år med Animal Assisted Therapy som arbetsmetod. I del 3 kommer resultaten av våra telefonintervjuer att redovisas.

Del 1. Att arbeta med djur som medhjälpare

Animal Assisted Therapy AAT

” Human/Companion Animal Therapy is a single process in that it introduces a companion animal into the life of a person to enhance his emotional wellbeing”
(Levinson, 1984, p. 131).

Grunden för Animal Assisted Therapy är bandet/länken mellan djur och människa som utvecklats under evolutionen när den naturliga miljön var basen för människans och djurens överlevnad. Under människans utveckling har djurens betydelse för välbefinnande och hälsa gått att spåra i mytologin, i andevärlden till i dag då sällskapsdjuren spelar en stor roll för många människor (Menzies Inc. 2003, p. iii).

Beroende på patienterna/klienterna och hur ett AAT program är upplagt, kan dessa yttra sig på en mängd olika sätt. AAT används för alla åldersgrupper och olika typer av djur kan användas beroende på vad som passar klinten/patienten bäst. De vanligaste platserna där AAT förekommer vid behandling av barn och ungdomar är i skolor för barn med särskilda behov, vid institutioner, i terapi eller inom psykiatrisk slutenvård (Menzies Inc. 2003, p. iii).

Exempel på observationer gjorda av utövare av AAT vid terapi är att djur hjälper till att etablera en kontakt med klienten. De ger en känsla av tröst och trygghet, har en lugnande

effekt på klienten och kan få barn och ungdomar att se på terapeuten och omgivningen som mindre hotande. När barn ser att terapeuten förstår och bryr sig om sitt djur kan detta ha effekten att barn lättare kan känna att de också kommer att bli förstådda av terapeuten (Menzies Inc. 2003, p. 8).

AAT är en intervention som är målinriktad och en integrerad del i behandlingsprocessen. Djuret och tränaren/ägaren är utvärderade och tränade för att uppnå speciella kriterier. De arbetar tillsammans med eller inom olika professioner som utifrån syftet med behandlingen sätter upp mål för terapin. Den professionelle leder AAT sessionen och utvärderar även terapin (Menzies Inc., 2003, p. 5).

Animal Assisted Activity

AAT skiljer sig från Animal Assisted Activity (AAA) så till vida att målet vid AAA är att allmänt förbättra livskvaliteten för patienten/klienten. AAA behöver inte ledas av en professionell eller utvärderas (Gammonley et al i Granger & Kogan, 2000, p.213-214).

Aktiviteter som förekommer vid AAA är exempelvis att barn får besöka bondgårdar eller att frivilliga besöker sjukhus tillsammans med sitt eget sällskapsdjur (Menzies Inc., 2003, p. 5).

Djur inom AAT

Hundar är det vanligaste djuret inom AAT. Hunden får gå igenom veterinärundersökningar och temperamentstester för att konstateras vara fullt frisk och för att se hur den reagerar i nya eller oväntade situationer (Burch i Granger & Kogan, 2000, p. 215). Den får även gå igenom ett färdighetsprov som visar på olika inlärda kunskaper som inte har med personligheten att göra. Hunden måste uppfylla tio olika kriterier, de kunskaper som prövas är bland annat att komma på inkallning, stanna, kunna umgås med andra hundar och att kunna behålla lugnet vid distraktioner (Granger & Kogan, 2000, p.215). Idag benämns CVT (Canine Visitation Therapy) ibland som en egen gren inom arbetsmetoden, det är en benämning för när man i AAT arbetar med en hund (Sobo, Eng & Kassity-Krich, 2006, p. 51).

Katter förekommer främst inom AAA för dem som är rädda för eller allergiska mot hundar. Kaniner arbetar man däremot ofta med tillsammans med små barn. Både katter och kaniner hjälper till att förbättra finmotoriken hos barnen och lära dem ansvarstagande. Burfåglar arbetar man ofta med för att patienter ska få ett verktyg att bygga upp sin självkänsla genom

att ta ansvar för de dagliga rutinerna runt skötseln av fågeln, och används främst för äldre (Granger & Kogan, 2000, pp. 215-216).

Djur som vanligen finns på en bondgård till exempel grisar och höns arbetar man med i behandling av personer med mentala och känslomässiga funktionshinder. Djuren hjälper bland annat till att förbättra människors kommunikations förmåga och ge en känsla av att vara behövd. Även behandlingshem för barn och vuxna arbetar med dessa djur (Granger & Kogan, 2000, p.218). Delfiner arbetar man med inom AAT främst på grund av vattnets stressreducerande effekt och djurens intelligens. Behandlingen förbättrar bland annat motorik, tal och förmåga till uppmärksamhet (Nathanson et al, 1992, i Granger & Kogan, 2000, p.219).

Terapi med hästar

En annan specifik gren av Animal Assisted Therapy är Equine facilitated psychotherapy, EFP. Metoden benämns även hippotherapy, equine therapy och equine assisted psychotherapy, och innebär att djuret man använder sig av är en häst. EFP används för en mängd olika patientgrupper, bland annat ätstörningar, depression och ångest. Focus i EFP ligger inte på ridning utan 90 % av behandlingen äger rum på marken. Man använder motivationskraften av arbetet med hästen för att flytta fokus ifrån problemen till att se möjligheterna. Kognitiv terapi, lekterapi och samtalsterapi är några av de terapiformer som författarna anser passa för EFP (Quiroz Rothe, Jiménez Vega, Mazo Torres, Campos Soler, & Molina Pazos, 2005, pp.373-375).

Djurets välmående viktigt för behandlingen

För att behandlingen med djur ska vara framgångsrik är det en förutsättning att djuret blir väl omhändertaget. Behandlingen kommer inte att vara framgångsrik och den terapeutiska nyttan äventyras om djuret på något vis är stressat. Djuret som medverkar i AAT är en medhjälpare/kollega i behandlingen och behöver raster och tid för lugn och ro utifrån sina behov, precis som den person som arbetar tillsammans med djuret (Fine, 2000, p. 205).

Kunskap bakom utövandet

För att utöva AAT bör personen i fråga ha professionell handledning och vägledning. Kunskap, skicklighet, träning och personlighet är alla viktiga faktorer för att utöva AAT och betyder också att AAT utövas på olika sätt. För de frivilliga som utövar AAT är det viktigt med kontinuerlig träning. Detta anses i dag vara bristfälligt och behöver utvecklas. Det som är signifikativt för de frivilliga är tron på den terapeutiska nyttan med hjälp av djur. I många fall

saknas det formell kunskap om AAT hos både de professionella såsom psykologer, socialarbetare, lärare och terapeuter och de frivilliga som arbetar med metoden. AAT är ett område som oftast inte berörs i yrkesutbildningar och därför finns det ett behov av utbildning i området och även någon form av översyn. Det är viktigt att djuret och människan känner sig trygga med varandra och att människan känner sig kompetent att arbeta med de klienter/patienter den möter (Granger &Kogan , 2000, s 219-220).

Att i praktiken arbeta med Animal Assisted Therapy

En artikel vi funnit under vårt arbete beskriver utförligt hur man praktiskt kan arbeta med metoden AAT.

Sexuellt utnyttjande

Elisabeth Reichert, Assistant Professor vid School of Social Work, Southern Illinois University at Carbondale, har skrivit om hur AAT kan hjälpa barn som utsatts för sexuella övergrepp att avslöja övergrepp och uttrycka känslor. Hon utgår i artikeln ifrån sitt fem år långa, kliniska arbete vid Project Against Sexual Abuse of Appalachian Children i Knoxville, Tennessee (Reichert, 1998, p. 177).

Språket

Att arbeta tillsammans med ett djur kan vara effektivt vid behandling av barn som utsatts för sexuella övergrepp. Eftersom djuret inte är fördömande kan det öka barnets självkänsla och främja barnets förmåga att uttrycka känslor. När en socialarbetare använder djur i arbetet minskar behovet av ett talat språk. Barn har ofta lättare att uttrycka sig genom fysisk interaktion med djuret än med verbal kommunikation. Konsekvensen blir att terapeuten måste lita mer till barnets kroppshållning, röstläge och ansiktsuttryck än till direkta verbala uttalanden. Som hjälp för att samla information från barn kan en indirekt intervju genom djuret vara en bra metod (Reichert, 1998, pp. 177, 179-180).

Det första samtalet om den traumatiserande händelsen inleds när barnet och terapeuten är engagerade i en tyst, parallell aktivitet som exempelvis att rita sida vid sida eller klappa djuret. Genom att vara engagerad i denna typ av aktivitet kan terapeuten prata och göra uttalanden i ett försiktigt tempo som ger barnet tid att ta till sig informationen. Då barnets upplevelse av ämnet övergrepp är laddat med ångest och spänning ger fokus på en annan

aktivitet barnet en chans att distrahera sig självt om det skulle bli för jobbigt. Om ångesten blir för stor för barnet så kan det fokusera på djuret (Reichert, 1998, p. 181).

Post Traumatic Stress Disorder (PTSD)

Känslor hos traumatiserade barn är ofta antingen avtrubbade eller väldigt intensifierade vilket är två extrema sidor av hur man kan svara på stress när man lider av Post Traumatic Stress Disorder (PTSD). Barnen är ofta inte medvetna om sina känslor vilket gör att en del av terapin handlar om att lära barnen om just känslor. Samtal om den traumatiska händelsen i början av behandlingsprocessen kan bidra till att spänningen släpper, öka barnets självförtroende och identifiera skälen till att barnet befinner sig i terapi. Det här tidiga samtalet om sexuella övergrepp bekräftar också att terapeuten kommer att tala om övergreppet och barnets känslor om händelsen. Genom att använda djuret som barnets alter ego får barnet hjälp att uttrycka sina känslor. Exempel: *Vad tror du att Busters mardröm handlade om?* Genom att projicera sina känslor på hunden kan barnet indirekt beskriva hur det känner. Exempel: *Mardrömmen handlade om att vara rädd för att bli skadad av någon elak person.* Ibland är det också lättare för barnet att berätta för djuret. Barnet kan då ha djuret i knäet eller viska svaren till djuret. Djuret hjälper terapeuten att etablera en kontakt med barnet och gör att det blir en mindre tryckt stämning under terapisessionerna. Barnet ser också hur terapeuten behandlar djuret och får en uppfattning om terapeutens person vilket kan bidra till att barnet kan känna förtroende för terapeuten (Reichert, 1998, pp. 181-182).

Användning av hund i skolan

I Österrike pågår ett projekt där man vill öka barns möjlighet till social emotionell utveckling genom att använda sig av terapihund i skolan. AAT används i projektet främst för hyperaktiva barn som utifrån ett program arbetar för en ökad självkontroll (Nowy, s. 82, 061020).

En undersökning av hur vanligt användandet av hundar är i California public schools utfördes 2002. En enkät skickades ut till 560 olika skolor, 97 svarade. Av respondenterna använde sig 17,5 % av hund i skolan på något sätt. 7,2 % använde sig av hund i ett terapeutiskt syfte.

Hundarna användes i det närmaste lika mycket för barn/ungdomar utan funktionshinder som för dem med fysiska funktionshinder. I terapeutiskt syfte användes metoden till en tredjedel för personer med kognitiva funktionshinder och 20 % använde AAT för barn med autism.

Regler/lagar samt ansvaret, sågs som största problemen för att använda sig av hund i skolan, vilket uppgavs av hälften av respondenterna. Samtidigt uppgav hela 92,8 % att de var för användandet av hundar i skolan (Mc Lean Ryan, 2002, pp. 39, 45, 49).

AAT Program

Det finns även olika former av program där man arbetar med metoden AAT för barn och ungdomar.

Forget Me Not Farm

Farmens program används för barn och ungdomar 3-18 år vilka har identifierats som offer för misshandel och vanvård av *Child Welfare System* i Sonoma County, Kalifornien. Barnen anses vara i en riskzon och har levt under våldsamma förhållanden. Programmet är uppbyggt för att ge dessa barn och ungdomar en möjlighet att delta i och bli en del av, en serie av relationer. De lär sig att känna medkänsla och empati genom mänsklig interaktion som kombineras med den vårdande erfarenheten av att arbeta med växter och djur (Menzies Inc., 2003, s. 17).

80 % av barnen som deltar i programmet är omhändertagna och placerade i olika typer av familjehem. Många olika ställen remitterar barn till farmen, bland annat flera skyddade boenden för misshandlade kvinnor. Även barn med speciella behov som till exempel döva eller synskadade barn behandlas på farmen. Behandlingen pågår från nio veckor upp till flera år, beroende på individens behov. År 2002 deltog mer än 300 barn och ungdomar i program på the Forget Me Not Farm (Menzies Inc., 2003, s. 17).

Green Chimneys Children's Services

Green Chimneys är en stor organisation som grundades 1947 som en privat farm i Putnam County, New York. Sedan 1974 är det en *Social Service Agency*, specialiserad på barn med särskilda behov. Man arbetar med vård av barn vilka ofta både har känslomässiga och beteendemässiga störningar. Detta inkluderar barn som upplevt hemlöshet, olika former av övergrepp, fattigdom, har blivit allvarligt försummade, har inlärningssvårigheter, aggressivt beteende och kronisk depression. År 2002 tillgodosåg farmen boende för 102 barn och ungdomar samt 30 dagplatser. Dessa interagerar i en lantlig miljö med bondgårdsdjur och sällskapsdjur, på farmen finns även vilda djur som av olika anledningar ges en tillfällig fristad innan de som färdigrehabiliterade åter släpps ut i det vilda. Man strävar efter att återställa och stärka den känslomässiga hälsan och välbefinnandet samt främja individens förmåga till funktion och oberoende. Organisationen vill uppnå detta genom att utveckla en harmonisk relation mellan människa, djur, natur och miljö, samtidigt som de erbjuder utbildning, rekreation, fackkunskap samt psykiatrisk vård (Menzies Inc., 2003, s. 18).

City Girls/Interventions

City Girls/Interventions är ett hem för tonårsflickor i åldern tretton till nitton år som vårdas för drogmissbruk. Man samarbetar med *Chenny Troupe Inc.* vilket är en organisation som sedan 1991 jobbar med AAT som metod för motivationsarbete i olika grupper av människor med speciella behov, exempelvis känslomässigt störda ungdomar och överlevande efter gängrelaterade bråk. Verksamheten finns i Chicagoområdet där över 100 volontärer och 70 certifierade terapihundar arbetar i flera regelbundet arrangerade program utifrån ett speciellt utformat program (Menzies Inc., 2003, s. 19).

Hos City Girls/Interventions är de flesta sessioner 1-1 _ timme. Volontären och hunden träffar deltagaren en gång i veckan under 6-8 veckor. Fokus i programmet ligger på att spendera kvalitetstid med hunden. Deltagarna guidas av volontären i aktiviteter de kan göra med hunden utifrån deras förutsättningar. Flickornas interaktion med hundarna leder ofta till diskussioner om relevanta ämnen inom psykologi såsom tillit och ansvar. Hunden hjälper deltagaren att börja utveckla kärleksfulla, stabila relationer (Menzies Inc., 2003, s.19-20).

Svensk forskning

I Italien, Spanien, Holland, Chile, Australien, Taiwan, Japan, Norge, Israel och en mängd andra länder har det utförts vetenskapliga studier i ämnet Animal Assisted Therapy. Det mesta handlar dock om studier på äldre, åldersrelaterade sjukdomar och studier gjorda på vuxna med olika sjukdomar. I Sverige har endast någon enstaka studie gjorts och materialet omfattar främst området äldre, ofta kopplat till någon form av demens eller specifikt till Alzheimers sjukdom. Det mesta av materialet från Sverige är nytt och har skrivits under de senaste åren. Detta gäller såväl artiklar i dagspress som artiklar och rapporter av mer vetenskaplig karaktär. Vid våra eftersökningar har vi inte funnit någon svensk studie med direkt koppling till vårt forskningsområde Animal Assisted Therapy i arbetet med barn och ungdomar. Det finns dock några studier som anknyter till området och en del annat som händer kring ämnet AAT.

Autistiska barns besök på en bondgård

1998 skrevs ett examensarbete vid psykologlinjen i Göteborg med titeln *Kan djur hjälpa barn med autism*. Studien tar bland annat upp att forskningsområdet HCAB (human companion animal bonding) ännu inte fått fäste i Sverige. Målsättningen för arbetet var att undersöka om fem barn i åldern 11-16 år med autism samt ett begåvningshandikapp erhållit positiva upplevelser av att besöka en bondgård varje vecka med sin träningskola. Barnens besök på

bondgården var dock inte planerade att nå några terapeutiska resultat varpå studien benämns som en förstudie i området gällande djurs betydelse för barn med autism. Studien utfördes genom frågor till föräldrapar och assistenter. Resultatet visar att de flesta av barnen har en positiv upplevelse av sina möten med djur. Majoriteten av respondenterna önskar djur som ett inslag i skolans utveckling av pedagogik för barnen. Samtliga respondenter svarade att besöken på bondgården utgör ett positivt inslag i barnens fritid (Byström, 1998, s. 2, 16, 46).

Sjukgymnastik

Vid Luleå tekniska universitet skrevs år 2005 ett examensarbete vid sjukgymnastprogrammet med titeln *Vad kan hunden tillföra sjukgymnastisk rehabilitering i Sverige? En problemformulerande och deskriptiv studie om AAT* (Persson & Ölund, 2005).

Syftet var att undersöka vad hunden kan tillföra sjukgymnastisk rehabilitering i Sverige. Man utförde en enkätstudie med fyra respondenter: en svensk omsorgspedagog som arbetar inom LSS i Gällivare, en brasiliansk sjukgymnast, en sjukgymnast samt en rekreationsterapeut bägge ifrån USA. Dessa respondenter valdes eftersom utövandet av AAT inom sjukgymnastisk verksamhet är mycket ovanligt i Sverige (Persson & Ölund, 2005, s. 2, 10).

Man kom i studien fram till att hunden brukas som ett komplement till annan behandling och är vanlig främst inom geriatrik och barnhabilitering samt vid behandling av neurologiska sjukdomar och traumatiska hjärnskador. Genomgående redovisas att hunden används som motivationsfaktor. Författarna till studien ser AAT som ett viktigt komplement till sjukgymnastik i arbetet med rehabilitering av både barn och vuxna med olika funktionsnedsättningar. I sammanhanget barnhabilitering redovisas bland annat vikten av att hitta lämpliga aktiviteter för att få barnet motiverat till träning. Hunden kan då fylla en stor uppgift i exempelvis gångträning då det kan vara roligare och mer motiverande att gå hundpromenader än att gå på ett gåband i sjukgymnastiken (Persson & Ölund, 2005, s. 8, 15-16).

Äldre

Den enda publicerade svenska vetenskapliga studie vi funnit i ämnet är skriven av Ingemar Norling (2002) på uppdrag av Sektionen för vårdforskning vid Sahlgrenska universitetssjukhuset och Svenska Kommunalarbetsareförbundet. Rapporten är inriktad på hälsoperspektivet och avgränsad till att behandla situationen för äldre. Författaren tar dock

redan tidigt i rapporten upp att han anser forskningen om djur och barn vara särskilt intressant (Norling, 2002, s. 2, 6).

Norling (2002, s. 9) tar också upp frågan om den mängd fallbeskrivningar, observationer och små enkätstudier utan vetenskaplig grund som figurerar i ämnet. För att användandet av metoden AAT skall kunna utvecklas i Sverige behövs ett bra utbildningsmaterial som är anpassat till svenska förhållanden (Norling, 2002, s.38). Han tar även upp oron för smittspridning och hur Zoonoser vilket innebär just smittspridning mellan djur och människa, men även bett, smuts och allergier har visat sig vara väldigt begränsade vid AAT/AAA (Beck refererad i Norling, 2002, s.38).

Palliativ vård

Peter Strang är specialist i onkologi (cancerläkare) och arbetar som överläkare vid Stockholms Sjukhem. Han har forskat kring hundens betydelse hos svårt cancersjuka patienter i palliativ vård (vård i livets slutskede) (Svenska kennelklubben, & Manimalis, 2005, s.24).

Peter Strang ville veta hur stödet ser ut och om det förändrats vid sjukdomen. Resultaten visar att hunden kunde underlätta kommunikationen mellan makar och var en god lyssnare som man kunde prata med om svåra saker. Intervjupersonerna upplevde att hunden gav gensvar med både rörelser och ljud och att det blev samtal där även den fysiska kontakten var mycket viktig. Hunden såg när husse eller matte var ledsen, visade deltagande men försökte också pigga upp. Den visade medkänsla genom att slicka, lägga sig bredvid eller lägga tasserna på matte/husse. Det psykosociala stödet handlade också om lojalitet och vänskap (Svenska kennelklubben, & Manimalis, 2005, s. 25).

Under sjukdomen stärktes vänskapen och lojaliteten. Hunden var lika lojal när tidigare vänner började undvika patienten och patientens familj. Då patienten kände sig ensam och utelämnad var hunden den som bekräftade och såg patienten och då minskade ensamhetskänslan. Enligt vissa intervjuade kunde hunden minska känslan av dödsångest. Relationen med hunden fördjupades under sjukdomstiden och även existentiellt hade hunden en stor betydelse för patienterna. Resultatet visade att hunden var viktig som sällskap och stöd för dessa patienter (Svenska kennelklubben, & Manimalis, 2005, s. 26).

Del 2. Evidensbaserade studier

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för de studier vi har hittat gällande AAT för barn och ungdomar 0-15 år utifrån våra urvalskriterier som finns redovisade under metodavsnittet.

Delfinstudie gällande autism

En studie från början av 1980- talet som ofta nämns i den litteratur vi funnit avsåg att studera interaktionen mellan delfiner och autistiska barn. Åtta autistiska barn deltog i sex sessioner av vattenlek med tre tränade delfiner. Studien kritiserades då den var mycket kostsam och ihållande resultat redovisades endast hos ett av barnen. Kostnaderna härleddes till studiens art samt personaltäthet då delfintränare, kameraman, föräldracoach och tre observatörer förutom studenter behövdes för studien (Mallon 1992, p.59).

Jämförelsestudie för barn med PDD

En kvalitativ studie av barns interaktion med hundar gjord vid College of Veterinary Medicine, Washington State University visar goda resultat för barnens utveckling.

Man avsåg att testa teorin att djur kan användas som övergångsobjekt. Studien är utförd på en liten grupp barn vilket ökar osäkerheten vid generalisering men resultatet visar tydligt AATs effektivitet vid arbetet med barn som har PDD pervasive developmental disorders (Martin & Farnum, 2002, p.657).

Man valde att utföra studien på tio barn med diagnostiserad PDD (pervasive developmental disorders), sju av barnen hade diagnosen PDD utan ytterligare specificering, två hade diagnosen Aspergers syndrom, och ett barn hade diagnosen Autism. Barnen var i åldern 3-13 år, åtta av deltagarna var pojkar och två var flickor. Inget av barnen bodde på institution och de nio äldsta barnen gick i skolan (Martin & Farnum, 2002, p. 660).

Egenskaper som är generella för personer med PDD är att de brister i förmågan till social interaktion och kommunikation. De är därför socialt tillbakadragna, med ett bristande lämpligt socialt beteendemönster och är ointresserade och oengagerade av sin sociala miljö. Ofta förekommer stereotypa beteenden av något slag hos individerna. Andra traditionella metoder som används för barn med PDD har inte visat speciellt goda resultat exempelvis medicinering och kommunikationsterapi är metoder som är vanliga i behandling men inte verksamt för alla de symptom som förknippas med PDD (Martin & Farnum, 2002, p. 659).

Viktigt med kartläggning av resultat

Barnen genomgick individuellt the Psychoeducational Profile-Revised (PEP-R) vilket är ett vanligt mätinstrument med hög validitet och reliabilitet. PEP-R mäter sju olika områden av funktion: imitation, perception, finmotorik, grovmotorik, koordination öga - hand, kognitivt uppförande och kognitivt verbalt uppförande. Testet användes för att avgöra barnens utvecklingsmässiga ålder, de bedömdes ha en mental utvecklingsnivå mellan 2,5-6,5 år (Martin & Farnum, 2002, pp. 661 & 660).

Studien skulle utvärdera effekten av barnens kontrollerade och strukturerade möten med hunden gällande barnets interaktion i beteende och språk. Ett på förhand utvecklat forskningsprotokoll användes under de övervakade sessionerna. Protokollet var utformat för att locka fram ett kontaktsökande beteende utifrån kategorierna i PEP-R testet. Man tog i framtagandet av protokollet hänsyn till och utvecklade frågorna utifrån barnets utvecklingsnivå. Detta innebar att ett terapeutiskt protokoll inte användes vid studien och inga ansatser gjordes under sessionerna att arbeta med att förändra barnens beteende. Studien avsåg endast att se till eventuella skillnader i barnens beteende i sessioner med olika typer av objekt och om barnens mottaglighet för terapi ökade i närvaro av en hund (Martin & Farnum, 2002, pp.659, 661-662).

Som jämförelseinstrument användes interaktion med två andra arbetsredskap, en boll och en leksakshund i form av ett mjukdjur. Bollen var av mediumstorlek och orange, lämplig att kasta och för lek. Leksakshunden valdes utifrån att den liknade den levande hunden i studien. Tre levande hundar användes, varje barn träffade dock endast en. Det var en Clumber spaniel, en Newfoundlandshund, och en korsning av Border collie/gul Labrador. Hundarna valdes utifrån sina skilda utseenden, storlekar och färger för att öka generaliserbarheten. Två terapeuter arbetade i studien. Instruktioner, forskningsprotokoll och riktlinjer för terapeuternas uppträdande var mycket precisa och noggrant utformade för att undvika allt annat än individuella olikheter i mötet med barnen (Martin & Farnum, 2002, pp. 661-662).

Barnen förväntades uppleva mer frekventa och längre stunder av kontaktsökande i närvaro av terapeut och hund jämfört med sessionerna där terapeuten använde sig av bollen eller leksakshunden. Kontaktsökandet bestod av visat intresse och engagemang för omgivningen till exempel genom att ge hunden godis, skratta eller prata med studieobjektet (hunden, bollen eller leksakshunden). Barnen förväntades också vid interaktion med hunden att minska sitt

asociala beteende exempelvis i form av ignorerande av frågor och individuella stereotypa beteenden som exempelvis att klappa händerna (Martin & Farnum, 2002, p. 660).

Varje barn deltog i 45 sessioner á 15 minuter som alla genomfördes enskilt med terapeuten och objektet. I rummet fanns en person som videofilmade och i vissa fall även en förälder eller en skolpersonal, dessa var ombedda att minimera sin kontakt med barnet under sessionen. Sessionerna genomfördes i ett speciellt rum avsett för syftet, på barnets skola. Studien pågick i 15 veckor och barnet deltog i tre sessioner per vecka, en session med varje objekt. Fem av barnen träffade bägge terapeuterna men ingen skillnad i barnens beteende noterades utifrån vilken av terapeuterna barnen träffade (Martin & Farnum, 2002, p. 661-662).

Vid analys av materialet användes 25 olika variabler exempelvis: klappar händerna, tittar på terapeuten, pratar om sig själv. Man mätte både tid (sekunder/minut) och i vilken frekvens variabeln inträffade. Man använde Horita TG-50 för att tidskoda videobanden och analysinstrumentet SPSS 10.0 för analys av de data som framkommit (Martin & Farnum, 2002, pp.662, 665).

Positiva effekter

Resultatet av studien visar många positiva aspekter av AAT bland annat att barnen vid mötet med hund och terapeut var gladare, upplevdes ha mer energi och var mer deltagande i uppgiften. Barnen kunde lättare hålla fokus på hunden och blev inte lika lätt distraherade som med de övriga objekten. De talade också mer till hunden och engagerade även terapeuten mer i samtal kring hunden än vad som skedde med de andra objekten. Samtalet hölls kring mer relevanta ämnen, färre frågor ignorerades och fler frågor besvarades på relevant sätt. Med bollen svarade barnen ofta helt osammanhängande på frågor. Det mest värdefulla i studien bedöms vara just detta, en ökad tvåsidig interaktion i sessioner med hund. Barnen kunde lättare hålla fokus på både hund och terapeut och man kunde ha en ömsesidig meningsfull fokuserad kommunikation om relevanta ämnen. Detta är ofta ett stort problem för barn med PDD (Martin & Farnum, 2002, pp. 663-668).

Negativa tendenser av AAT

Negativa saker i sessioner med hund som framkom i studien var till exempel att barnen besvarade terapeutens frågor mindre detaljerat. De var även mindre benägna att inleda samtal

om sig själva. Forskarnas förklaring till detta är att barnet talade mer till och om hunden. Barnen klappade även händerna oftare när de träffade hunden, detta bedöms ofta vara ett stereotypiskt och oönskat beteende för barn med PDD. I den här studien tolkades dock beteendet mest som ett tecken på iver, upphetsning och upprymdhet (Martin & Farnum, 2002, pp. 663-668).

Center för autistiska barn

Även en studie gjord i Pennsylvania 1989 visar bra resultat för AAT vid behandling av barn med Autism. De tolv deltagarna (tre flickor och nio pojkar) i åldern 5-10 år, deltog i ett program med en hund och en terapeut på ett center för autistiska barn. Även om det fanns en variation i symptombilden hos barnen så var de alla svårt funktionshindrade med störning i utvecklingen och uppvisade ett karakteristiskt autistiskt beteende. Programmet bestod av fyra faser, en bas av tre 15 minuters sessioner, behandling vid 18 tillfällen à 20 minuter, efterbehandling vilket var en repetition av bastillfällena samt en uppföljning som gjordes efter en månad. Vid behandlingssessionerna deltog hund, terapeut och barn. Sessionerna följde i sitt utförande ett speciellt utformat schema med en utveckling av interaktionen som mål (Redefer & Goodman, 1989, pp. 461-462).

I utvärderingen av data i studien fann man att den sociala interaktionen ökade markant så snart hunden introducerades samt att avskärmningen minskade vid sessionerna med hund. Vid uppföljningen som genomfördes en månad efter att behandlingen avslutats (hunden var ej närvarande), hade ökningen av social interaktion med den vuxne återigen minskat men låg fortfarande avsevärt högre än vid bastillfällena. Även förbättringen i barnens avskärmande beteende hade en viss bibehållen effekt. Man fann inget i studien som tydde på en skillnad mellan de barn som hade hund i hemmet och de barn som växte upp utan ett husdjur. Studien visade att en hund som används i terapi har ett stort inflytande på beteendet hos barn som är allvarligt avskärmade (Redefer & Goodman, 1989, pp. 463-464).

Fallstudie av barn med ED

En fallstudie utförd på Department of Psychology, Colorado State University, redovisar hur två pojkar med ED, Emotional Disorder utvecklats med en 12 veckors behandling med AAT (Kogan, Granger, Fitchett, Helmer & Young, 1999, p.105).

Bakgrund

Barn med ED, emotional disorder, behöver särskild uppmärksamhet och uppmuntran för sin sociala-, kunskaps- och utbildningsutveckling. Ofta förekommer fysiska och verbala aggressionsutbrott mot klasskamrater och auktoritetspersoner som exempelvis lärare och andra vuxna som kan bestämma över barnet. Ofta är ett mål i behandlingen av dessa barn att nå ett acceptabelt socialt beteende i relationen till andra människor. Barnens terapi är ofta mycket tidskrävande och arbetsmetoder för att möta denna grupp har efterfrågats. Avsikten med studien var att se om AAT skulle kunna möta några av behoven i arbetet med målgruppen (Kogan, et al., 1999, pp.105-106).

Förberedelse

Bägge deltagarna i studien var inskrivna i en specialklass med individuell utbildningsplan för varje individ. Dessa klasser bestod av 10 barn som hade en specialpedagog och en assistent. Här spenderades det mesta av skoltiden, förutom 5 timmar/vecka som spenderades i en vanlig klass. Trots detta fortsatte dessa pojkar att uppvisa beteenden som missgynnade deras utbildningsmöjligheter. AAT valdes därför som komplement till specialundervisningen för dessa pojkar utifrån deras individuella problem och mål. Pojkarna bedömdes lämpliga för studien utifrån deras skilda problem och omedelbara behov samt deras tillgivenhet för djur (Kogan, et al., 1999, p. 107).

Deltagare A var 12 år och diagnostiserad med mild mental retardation, Attention deficit disorder ADD, Oppositional defiant disorder ODD, depression och explosiva tendenser. Han medicinerade för depression och impuls kontroll. Målen för A var ett förbättrat socialt uppträdande gentemot andra. Han uppvisade ofta en negativ attityd som tog sig uttryck i hans röstläge och beteende, vilket hindrade honom ifrån att interagera med andra. Han hade handskats med sina problem genom att skapa en fantasivärld att fly till. Målen för AAT centerades därför till sociala förmågor som tonläge och samtal, lämplig ögonkontakt samt minskad tid spenderad på fantasier (Kogan, et al., 1999, p. 108).

Deltagare B var 11 år och hade tidigt beskrivits som hyperaktiv. Han medicinerade för depression och impuls kontroll. Målen för B rörde tre områden, socialt beteende, åldersrelevant uppträdande, samt ökad självkontroll. B:s aggressiva och barnliga uppträdande skapade problem i hans relation till andra barn och vuxna. Målen för AAT fokuserades till icke aggressivt tonläge, direkt ögonkontakt, förmåga att dela med sig och leka med andra barn

samt att jobba mot en ökad känsla av självkontroll och självförtroende (Kogan, et al., 1999, pp. 108-109).

Målen för AAT valdes av barnens speciallärare. För varje mål utarbetades speciella strategier av teamet för att användas under sessionerna. Deltagarna deltog i sessioner en gång i veckan, 45-60 minuter. A deltog i 11 sessioner och B i 14 under perioden januari – maj 1996.

Sessionerna genomfördes av team (handledare -hund) ifrån HABIC (Human - Animal Bond in Colorado), vid samtliga sessioner deltog även en skolpersonal samt en observatör.

Sessionerna genomfördes separat med en deltagare åt gången förutom de två sista sessionerna som genomfördes gemensamt (Kogan, et al., 1999, pp. 110-111).

Utförande

Sessionerna följde en mall där de första 10-20 minuterna ägnades åt att hjälpa barnet att flytta fokus till det kommande arbetet med hunden. Barnet fick tid att borsta och gosa med hunden, berätta om viktiga saker som inträffat under veckan för handledaren och handledaren kunde också i detta moment ta upp viktiga ämnen att tala om. Inför varje session hade skolpersonalen informerat handledaren om ämnen som var särskilt aktuella att ta upp men även om sessionerna var tillfällen för samtal om obekväma ämnen så var handledaren lyhörd för barnets behov. Om barnet visade eller uttryckte att det inte ville beröra ämnet lämnades detta till ett senare tillfälle. Även skolpersonalen noterade de ämnen barnet inte ville tala om för senare konsultation med lärare eller föräldrar. Ämnen som man räknat med att barnen skulle vilja undvika var bland andra bråk, dåliga betyg och problem med att följa regler. Inga av dessa ämnen bemöttes dock med motstånd från någon av pojkarna när handledaren tog upp det till diskussion (Kogan, et al., 1999, p. 110).

Efter denna stund av socialisering mellan barnet och teamet gick man över till andra delen av sessionen. Barnet arbetade med hunden och utformade kommandon och träningsmoment. Då hunden var utbildad för detta ändamål kände den till kommandona och fokus låg på att lära barnet hur det skulle instruera hunden för att den skulle lyssna och lyda. En del kommandon var enstaka ord andra bestod av ordserier som till exempel *sitt och stanna kvar*. Man arbetade även med apportövningar och med flera leksaker. En favoritövning för bägge pojkarna var att få hunden att hoppa genom en ring. Hunden tränades med metoden positiv förstärkning. Barnen lärde sig hur de skulle belöna hunden och valde själva när de skulle göra detta. Genom träningen lärde sig pojkarna hur de skulle få hunden att utföra kommandona med hjälp av

förändringar i tonfall, ögonkontakt, tålmod, minne, användning av positiv förstärkning och koncentration (Kogan, et al., 1999, p. 110).

Datinsamling och analys

Efter ett flertal sessioner fick pojkarna bestämma sig för några moment de ville träna på för att visa upp för sin klass. Utifrån sina AAT sessioner med teamet och vad de gjort och lärt sig under dessa, höll pojkarna en muntlig presentation och uppvisning av vissa kommandon för sina bägge klasser. De senare sessionerna ägnades åt att förbereda denna muntliga framställning. Sessionerna delades upp i flera delar: hur man bygger upp ett föredrag, träningstid med hunden, planering av muntlig framställan, och praktisk träning av att hålla föredraget. Barnen arbetade med teamet för att planera vad de ville berätta och delade upp presentationen i små sektioner som de sedan arbetade med varje vecka. Flera sessioner spenderades på att öva muntlig framställan av sin presentation och att kommendera hunden. De två avslutande sessionerna arbetade pojkarna ihop med att finputsa sina presentationer (Kogan, et al., 1999, p.110).

Mätinstrumentet ADD-H Comprehensive Teacher Rating Scale (ACTeRS), direkta observationer, videoinspelningar av sessionerna samt intervjuer med deltagarna, pojkarnas familjer och skolpersonal visar allt på en uppnådd framgång i de flesta uppsatta mål.

- ACTeRS är ett test som genomfördes innan pojkarna påbörjade AAT behandlingen samt tre veckor efter sista sessionen. Det består av 24 punkter relaterade till uppträdande i klassrummet. Uppmärksamhet, hyperaktivitet, social funktion, motsträvt beteende är de områden som ingår i testet.
- De ansvariga för att observera varje session var ombedda att indikera samt mäta positiva och negativa förändringar eller om ingen förändring skedde utifrån en detaljerad specificering av varje mål gjord av handledaren, läraren och specialläraren. Exempelvis humörsvängningar hos B och vilket beteende som då uppvisades såsom sparkar, skrikande och att springa iväg. Kvalitet såväl som kvantitet noterades för varje variabel för att kunna mäta eventuell förändring.
- Sessionerna videofilmades. Den första (andra gången barnet träffade teamet), mittensessionen och den sista sessionen analyserades av tre personer som inte på något annat vis deltog i studien. Videobanden användes för att mäta förändringar i ögonkontakt, tonläge, ordval, samt samtalsvolym.

- Utvärdering av den individuella planen för varje pojke. Detta användes för att belysa framgång och identifiera målområden. Planen görs av ett team bestående av klasslärare, skolpsykolog, skolkurator, speciallärare, föräldrar samt barnet.
- Intervjuer av deltagarna utfördes av specialläraren. Föräldrarna samt skolpersonalen som deltagit vid varje session intervjuades av chefen för HABIC. Intervjun bestod av öppna frågor gällande personens upplevelse av det utförda AAT arbetet (Kogan, et al., 1999, pp. 112-113).

Utfall

Deltagare A

A uppvisade en utveckling inom alla områden utom när det handlade om att prata med sig själv relaterande till en fantasivärld. Detta beteende förekom inte under AAT sessionerna och förbättrades inte. Hans negativa kommentarer om andra minskade samtidigt som förmågan att ge beröm och uppmuntra de övriga i klassen ökade. Läraren uttryckte också att han blivit uppmärksam på sitt eget beteende. Han hade även börjat korrigera sig själv när han började säga elaka saker om någon (Kogan, et al., 1999, p.114).

Förmågan att behålla fokus och inte vara så lätt distraherad visade en förbättring i samtliga mätinstrument. Både i hemmet och i skolan hade man uppmärksammat detta. Även hans samarbetsförmåga och relation till andra barn särskilt deltagare B, hade förbättrats avsevärt. Han kunde själv uttrycka en förändring i interaktionen med andra barn och specifikt att han och B nu kom bättre överens och inte bråkade lika ofta som tidigare (Kogan, et al., 1999, pp. 114-115).

Deltagare B

B visade på stora förbättringar i området gällande sin inlärd hjälplöshet och självkontroll. Även hans känsla av kontroll över sin omgivning förbättrades avsevärt. Detta påverkade även hans beteende till att efter AAT sessionerna framstå som mer åldersrelevant än tidigare. Det var främst specialläraren som uttryckte en mycket stor förbättring i pojkens beteende. Alla datakällor visade en förbättring i relationen till andra barn, speciellt till A. Även B uttryckte att han och A kom bättre överens efter HABIC (AAT) programmet (Kogan, et al., 1999, pp. 114, 116-117).

Bägge deltagarna

Bägge deltagarna uppvisade en förändring i sättet att uttrycka sig och använda sin röst. Tidigare hade de talat tyst och dämpat, under behandlingsperioden började de uttrycka sig mer bekvämt och med större självförtroende. Även förmågan till ögonkontakt ökade hos de bägge deltagarna (Kogan, et al., 1999, pp. 117-118).

Natur och Zoo-program för barn med ADHD och CD

Deveraux Foundation genomförde en studie med 52 barn uppdelade i två grupper. ADHD Attention Deficit/Hyperactive Disorder och CD Conduct Disorders var de diagnoser som barnen hade. Experimentgruppen deltog under sex månader, fem timmar i veckan, i ett natur och zoo program. Kontrollgruppen deltog under samma tid i ett program för utomhusaktiviteter. Utomhusaktiviteterna bestod av bland annat bergsklättring, kanot och simning. Programmen genomfördes som ett komplement till ordinarie skola och behandling. Efter sex månader återgick experimentgruppen till sitt ordinarie skolschema men kontrollgruppen flyttades till natur och zoo programmet. Experimentgruppen fick dock tillåtelse att besöka djuren på sin fritid då det skulle vara oetiskt att skilja barnen ifrån djuren i forskningssyfte (Katcher & Wilkins, 1998, p. 198).

Medelpunkten i natur och zoo programmet var en liten byggnad som härbärgerade en samling små djur. Där fanns kaniner, ökenråttor, hamstrar, möss, chinchillor, leguaner och andra ödlor, duvor, hönor och ett vietnamesiskt hängbukssvin. En av instruktörerna hade egna hundar vilka också var närvarande under större delen av tiden i programmet. Barnen fick två huvudregler:

1. Var försiktig med djuren, vilket inkluderar att tala dämpat när man är i zoo.
2. Respektera djuren och varandra, vilket inkluderar att undvika att säga nedvärderande saker om djuren eller andra barn.

Reglerna om att tala dämpat och försiktigt samt att sätta djurens behov före sina egna underlättas av beteenden som kräver kontroll över impuls och motorik. Detta är något som vanligtvis är ett problem hos människor med ADHD (Katcher & Wilkins, 1998, pp. 196, 198).

Barnen hade möjlighet att även besöka djuren för att sköta om dem eller leka med dem på sin fritid. Under tiden i programmet lärde sig barnen mycket om både djur och natur. De ”adopterade” ett djur på zoo och tog särskilt hand om och lärde sig under handledning väldigt mycket om just det djuret. En effekt man noterade under programmets gång var att barnen i

natur och zoo programmet var inblandade i ett signifikant färre antal aggressiva episoder än barnen i programmet för utomhusaktiviteter. I det ordinarie skolarbetet ökade förmågan till inlärning och man uppmärksammade en minskning av det diagnostypiska beteendet. Baserat på hur ofta man hållit tillbaka barnen eller haft aggressionsutbrott i den ordinarie skolverksamheten uppskattade man att antalet episoder skulle bli 35 under den första månaden av natur och zoo programmet. Man hade dock inga sådana episoder överhuvudtaget under den tiden. Programmet var också belönande och deltagandet var avsevärt högre än i kontrollgruppen (Katcher & Wilkins, 1998, p. 199).

Barnet lärde sig om interaktion, känslor och behov hos människor både gällande sig själva och om andra. Detta gjorde man genom att tala om djurets behov, ställa frågor, ta hand om djuret och fundera kring vad som händer med djuret, allt under kontrollerade former med en kvalificerad handledare med kunskap om att använda djuret på detta sätt. Studien visar att AAT ihop med naturkunskap så som studien var utformad, har en stor ihållande och vida spridd terapeutisk effekt på aggressiva och oroliga barn och ungdomar, speciellt de med ADHD och CD. Effekterna spred sig även i den ordinarie skolan där barnen uppvisade färre symptom. Effekterna var dock starkt påverkade av sin kontext. I mindre strukturerad miljö sågs ingen förändring i beteendet hos barnen och det var i programmiljön de största skillnaderna observerades. Författarna efterfrågar för vidare studier tekniker för överföring av goda förändringar från programmet till andra sammanhang (Katcher & Wilkins, 1998, pp. 200-202).

Kognitiva framsteg hos barn med Mental retardation

Fjorton barn mellan 7-19 år med diagnosen svår- respektive måttlig mental retardation kombinerad med andra diagnoser, deltog 1996-1997 i en studie. Den kvantitativa studien utfördes för att mäta effekten av behandling med Animal Assisted Therapy gällande kognitiva framsteg hos barn med Mental retardation. Studien genomfördes i samarbete med Hope School i Springfield, Illinois, en institution där barnen bodde (Heimlich, 2001, p. 49).

Mätinstrument

För att mäta effekten av behandlingen använde man fyra olika mätinstrument

- the Measurement of Pet Intervention (MOPI) vilket togs fram till denna studie Det omfattar uppmärksamhet, fysisk aktivitet, kommunikation och tillmötesgående på en sjugradigskala.

- The Direct Observation Form (DOF), baseras på 96 punkter på en fyrgradig skala och observationen utförs i en gruppaktivitet eller i ett klassrum.
- The Teacher's Report Form (TRF) of the Child Behavior Checklist. Testet omfattar 118 punkter gällande såväl akademiska kunskaper som beteende i skolsituationen.
- The Behavior Dimensions Rating Scale (BDRS) vilket omfattar 43 områden på en sjugradig skala gällande beteendemönster som till exempel aggression och ansvarstagande (Heimlich, 2001, p. 49, ASEBA 070102, ERIC 070102).

Tre personer ur personalen satte upp mål för barnen inför sessionerna. Man hade också tre observatörer som var specialister inom var sitt område relaterade till barnens problem. Observatörerna studerade barnen utifrån de fyra områdena som omfattas av MOPI under en period av tre veckor innan terapi sessionernas början. Varje barn träffade sedan teamet, där djuret var en Labrador Retriever under åtta veckor, i två halvtimmars sessioner per vecka (Heimlich, 2001, p. 49).

Resultat

Det man kan utläsa av resultaten är exempelvis att det enligt MOPI inte fanns några effekter som baserades utifrån ålder eller kön. Alla observatörer hade noterat positiva effekter för mellan 7-12 barn (Heimlich, 2001, p. 50)

I diskussionen tar författaren upp svårigheten med att mäta erhållen kognitiv förmåga hos personer med grava mentala försvagningar. Enbart omedelbara positiva beteendeförändringar kan inte sägas vara ett resultat av behandlingen. För att visa att man kan mäta resultat av AAT för målgruppen använde man sig av flera mätinstrument (Heimlich, 2001, pp. 50-51).

Studien var planerad att innehålla 21 barn men utifrån dess intensitet och med hänsyn till hunden kortades studien. Alla djur är inte lämpade att delta i AAT sessioner och det är heller inte alla barn. Barn med allergier och de som gör höga okontrollerade ljud måste exkluderas liksom barn som visar aggressivitet mot djur. Detta är för både barnens och djurens säkerhet. Personalen måste inför besök av djur informeras och förberedas på att hålla dessa barn på avstånd ifrån djuret. Detta hade inte förberetts inför studien vilket resulterade i att hunden blev överfallet av barn varav vissa avsiktligt försökte skada det. Dessa incidenter gjorde hunden orolig och känslig även en tid efteråt. Detta är en viktig etisk aspekt att ta hänsyn till vid denna typ av arbete (Heimlich, 2001, pp. 50-51).

Barnsjukhus

Under 12 månader åren 2002-2003 utfördes en pilotstudie på Anna Meyer Children's Hospital i Firenze, Italien. Syftet var att utvärdera möjligheten för ett längre projekt med djur som ett inslag på Italiens barnsjukhus genom att undersöka barnens, föräldrarnas och den medicinska personalens reaktioner (Caprilli & Messeri, 2006, pp. 379, 380).

Studien var en del av ett större projekt under temat "Pain-free hospital". Målet med AAA är förbättrad livskvalitet för en viss kategori av människor, i detta fall barn som vårdades på kliniken. Sjukhuset samarbetade med Livia Benini Volunteer Foundation och ONLUS Antropozoa vilket är en organisation som arbetar med AAA och AAT. De fyra hundar som användes i studien var utbildade och tränade för ändamålet med fokus på beteende samt noggrant undersökta av en veterinär. De sanitära regler som följdes var utformade enligt Delta Societys riktlinjer. Protokollet som följdes i studien var utformat av sjukhusets etiska kommitté och både föräldrar och i de fall det var möjligt, även barn, hade gett sitt medgivande till att delta. Hundarna behandlades utifrån den internationella etiska överenskommelse som Delta society utformat (Caprilli & Messeri, 2006, pp. 379, 380).

Utförande

Man introducerade hundarna i tre olika faser

1. De första tre månaderna var aktiviteten i sjukhusets trädgård.
2. De nästföljande tre månaderna hade man aktivitet i sjukhusets akutmottagning.
3. De avslutande sex månaderna hade man aktiviteten på olika vårdavdelningar.

Aktiviteten varade vid varje tillfälle i två timmar och ägde rum varje onsdag förmiddag. Vid varje tillfälle deltog två hundar som kontrollerades av en expert inom AAA och AAT, en personal från smärtavdelningen samt en volontär ifrån Livia Benini Volunteer Foundation. Personalen hade genomgått träning speciellt för detta ändamål (Caprilli & Messeri, 2006, pp. 379, 380).

Inför aktivitet på vårdavdelning så arrangerade man två filtar på golvet, ofta i korridoren eller lekrummet. På och omkring dessa fanns spel, målaraker, hundborstar och affischer med information om aktiviteten vilka var avsedda för föräldrar. Barnen bjöds in till att delta vid den aktiviteten som fanns närmast deras rum. Målet med aktiviteten var att stimulera barnen att interagera med hunden genom att promenera med den, borsta eller kamma den och prata med den under tiden man var tillsammans (Caprilli & Messeri, 2006, p. 380).

Utvärdering

Vid utvärderingen av aktiviteten tittade man på fem olika faktorer, barnens deltagande, infektioner på sjukhuset, barnens tillfredsställelse, föräldrarnas grad av belåtenhet samt personalens grad av belåtenhet. Det var endast de sex avslutande månaderna som omfattades av denna studie.

- 138 barn hade träffat hundarna och deltagit i aktiviteten under de tjugo veckor/tillfällen studien pågick. Av dessa var sju barn sängliggande. Man hade besökt åtta olika vårdavdelningar; bland annat operation, AIDS avdelning, infektion och intensivvården. Genomsnittsåldern var 3,5 år, 29% var 1-3 år, 35% 7-11 år och 9% var äldre än 11 år. Barn under 1 år omfattades inte av aktiviteten.
- Sjukhusets Committee of Infections (CIO) har efter studiens avslut tittat på statistiken för infektioner på sjukhuset. Man har jämfört siffror för det år man haft hundar på besök varje vecka samt det senaste året då man ej mottagit besök av några djur. Man har varken hittat några ökningarna av infektioner eller mikroorganismer. Inte heller har man hittat några smittsamma sjukdomar som spridits av hundarna som vistats på sjukhuset.
- För att mäta barnens tillfredsställelse användes några olika mätinstrument.
 1. The self-assessment manikin (SAM) vilket är ett test där man visar barnet fem bilder med olika uttryck ifrån väldigt glad till väldigt ledsen. Barnet valde den bild med hur de kände sig direkt efter aktiviteten. Samma barn gjorde sedan SAM samma tid dagen efter då de ej hade haft aktiviteten AAA, dessa resultat användes som kontrollgrupp. 28 barn i åldern 4-12 gjorde testet. Resultatet visar att barnen var väldigt mycket gladare efter aktiviteten än vad de var dagen efter vid samma tid.
 2. The three behavioral scale var ett annat mätinstrument. Detta utfördes av två oberoende observatörer som tittade på: barn-hund interaktion, barn-omgivning interaktion samt intellektuell medvetenhet. Dessa områden var i sin tur uppdelade på olika sätt. För att öka reliabiliteten i skalan och säkra likvärdiga bedömningar användes Cronbach's alpha. Även här uppvisas goda resultat, interaktion med hund ligger 50 % över det normala, uppmärksamhetsskalan ligger hela 60 % över det normala, undantaget är interaktion med omgivningen där skalan ligger på medelvärdet.
 3. Slutligen analyserades teckningar av 77 barn som gjorts under aktiviteten. 43 var teckningar av hundar eller djur, 25 var andra ålderstypiska teckningar och 9 var dikter. Mer än 50 % av barnen ritade under aktiviteten.

- 46 föräldrar till barn som deltagit i aktiviteten fyllde i ett frågeformulär som bestod av sju frågor rörande deras belåtenhet med initiativet till AAA. 94 % av dem som besvarade formuläret trodde att denna typ av aktivitet var till nytta för barnet. 100 % ansåg att interaktion mellan djur och barn på sjukhus var gynnsamt. 81 % svarade nej på frågan om de trodde att aktiviteten kunde vara farlig för barnet, resterande 19% svarade vet ej.
- 34 sjuksköterskor, 16 läkare och 2 assistenter ur sjukhusets personal svarade på ett frågeformulär om hur de upplevt aktiviteten. 92 % ansåg att idén att barn möter djur på sjukhuset var bra. 96 % ansåg att aktiviteten kunde vara till nytta för barnet. 84 % trodde att aktiviteten kunde vara till nytta för föräldrarna. 54 % ansåg att aktiviteten kunde vara till nytta för sjukhusets personal, 24 % svarade nej på samma fråga. 16 % var rädda att hundarna skulle bita ett barn och lika många för att hundarna skulle föra med sig smitta (Caprilli & Messeri, 2006, pp. 380-382).

I diskussionen tar Caprilli & Messeri (2006, pp. 380-382) upp det faktum att föräldrarna till de små barnen själva tog upp en del av utrymmet för interaktion med hunden vilket var olyckligt då det var ont om plats för både barn och föräldrar. De tar även upp att personalen var orolig för smitta samt att något barn skulle bli bitet. Författarna menar att tydligare information skulle ha kunnat avhjälpa denna oro då inget relaterat till denna oro inträffat under de 12 månader projektet bedrevs på sjukhuset (a.a., 2006, pp. 380-382).

Tonåringar inlagda på slutna psykiatrisk avdelning

Syftet med denna studie var att fastställa effekten av AAT för tonåringar inlagda på sjukhus. Studien genomfördes på en slutna psykiatrisk avdelning för tonåringar med 16 platser på ett regionsjukhus i Florida. 30 tonåringar omfattades av studien. Man utgick ifrån;

- patientdagböcker vilket alla deltagarna skrev dagligen, om sina känslor och erfarenheter som en del av sin terapi, samt patientjournaler som granskades under 30 dagar för att hitta eventuella spontana kommentarer om hunden
- intervjuer a´ 15-30 minuter med 15 patienter som handlade om patientens känslor för hunden
- noteringar ifrån observationer och personalrapporter gällande patienternas spontana interaktion med hunden Graham samt kommentarer/uttalanden om eller till hunden under de dagliga aktiviteterna (Bardill & Hutchinson, 1997, pp. 17-19).

Att ha ett husdjur i denna typ av institution påverkar miljön positivt genom att den naturligt innebär en struktur genom sina behov av mat, stimulans, träning och tillgivenhet. Hunden Graham var en två år gammal cockerspaniel som hade bott på avdelningen sedan han var åtta månader. Hunden hade fri tillgång till avdelningens lokaler förutom köket, matsalen och medicinrummet. Personalen var ansvarig, men sköterskorna erbjöd patienterna att delta i skötseln av Graham (Bardill & Hutchinson, 1997, p. 18).

De trettio frivilliga deltagarna i studien var inlagda på avdelningen för olika typer av akuta eller kroniska mentala problem. Sju av deltagarna led även av andra kroniska sjukdomar. Deltagarna var mellan 11 och 18 år gamla (Bardill & Hutchinson, 1997, pp. 18-19).

Miljö

En av sköterskorna uttryckte att den terapeutiska miljön påverkades positivt när man skaffade Graham i arbetet med att nå de onåbara ungdomarna. Patienter och deras familjer uttryckte att deras uppbyggda, starkt negativa förväntningar på den slutna psykiatriska avdelningen snabbt minimerades när man möttes av den lurviga hunden med sin viftande svans. Även föräldrarnas inställning till sina barn och deras sjukdom förändrades när de såg sitt barn interagera med hunden. Patienterna uttryckte att avdelningen blev hemlik och familjär genom Grahams närvaro (Bardill & Hutchinson, 1997, pp. 19-20).

Känslomässigt

Graham var också ständigt närvarande vilket uttrycktes som positivt, detta eftersom personalen byttes ut och gick hem efter sitt skift och därför inte utgjorde samma stabila inslag i tillvaron som hunden. Hunden utgjorde också för vissa patienter ett substitut för människor i avsaknaden av relationer och känslor. Även personalens interaktion med hunden kommenterades av patienterna då de sågs som mer mänskliga och känsliga efter att patienterna sett dem med Graham. De blev människor och inte robotar i patienternas ögon vilket underlättade arbetet då de sågs som mindre hotfulla. Hunden hjälpte också patienterna att känna sig säkra och trygga. Graham hade alltid en lugn och dämpad framtoning med nya patienter vilket av patienter beskrevs ha en lugnande effekt. Denna effekt framkom även vid de tillfällen när en patient skulle ha timeout på sitt rum och hade sällskap av hunden, ofta satt då patienten och klappade och talade med hunden, vilket hjälpte för att lugna i uppjagade känslomässiga situationer. Patienterna kommenterade att hans mjuka päls i sig var lugnande

att hålla på med. Den vanligaste termen vid benämning av Graham var vän eller bäste vän (Bardill & Hutchinson, 1997, pp. 20-21).

Verbalt

Flera av ungdomarna hade ett inlärt beteende att det var farligt att tala med andra, speciellt vuxna. Personalen hörde ofta hur patienterna övade på att tala till Graham om det som de ville säga till föräldrar, läkare eller andra personer. Patienter kommenterade att de när de hade problem med någon istället kunde tala med hunden eftersom han var en så bra lyssnare och han förstod så bra (Bardill & Hutchinson, 1997, p. 21).

Terapeutiskt

Patienterna tilldelade Graham en terapeutisk roll. I den här miljön är terapi en bot för mental sjukdom och det eftersträvade resultatet är att må bättre. För en del patienter var ett lekfullt avbrott från problemen tillräckligt för att de skulle må bättre och bli mottagliga för annan typ av terapeutisk behandling. Andra patienter erbjöds av Graham en distraktion som förmådde dem att ta sig ifrån dåliga coping mekanismer som isolering eller aggression, till mer interaktiva och terapeutiska beteenden (Bardill & Hutchinson, 1997, p. 22).

Slutsats

Studien visade att de på sjukhuset inlagda ungdomarna svarade positivt på hundens närvaro. AAT på denna avdelning kan ha varit positiv av flera anledningar, avdelningen var liten, personalen och sjukhusledningen var positiv och villig att ta den extra kostnaden och arbetet samt att hunden Grahams storlek och personlighet var idealisk för avdelningen (Bardill & Hutchinson, 1997, p. 24).

Smärta och Canine Visitation Therapy CVT

En utveckling av Animal Assisted Therapy har skett och bland annat har CVT (Canine Visitation Therapy) blivit en egen gren inom arbetsmetoden. CVT har bland annat testats på Childrens Hospital, San Diego som har 250 sängplatser. Under tre år hade CVT varit en del av den service som erbjöds inom smärtprogrammet på sjukhuset. CVT var då utformad som en Animal Assisted Activity som inte på något sätt utvärderades. För ändamålet hade man endast en hund med handledare som arbetade på sjukhuset. Detta var en begränsning för att minimera djurrelaterad smitta. Genom detta projekt hade man dock börjat förstå det

kvalitativa värdet av CVT för patienter med olika typer av smärta och känslomässig stress (Sobo, Eng & Kassity-Krich, 2006, pp. 51-54).

En studie genomfördes av 25 barn mellan 5-18 år som genomgick en operation och upplevde akut postoperativ smärta vilka deltog i en CVT session. Genom att titta på effekten av CVT för barn med smärta ville man se om effekten skulle kunna innebära en minskning av medicinering, vilket annars är den vanligaste formen av smärtlindring. Medicinering av smärta innebär dock i de flesta fall en del biverkningar. CVT skulle kunna bli ett sätt att minska tiden som barnen har ont och bli en aktivare och mer utvecklad del av smärtprogrammet för barn (Sobo, et al., 2006, p. 51).

Resultaten visade att CVT avsevärt mildrade den upplevda graden av smärta. En mekanism som gör CVT effektiv kan vara kognitiv. CVT distraherar barnen från smärt- relaterad kognition och kan aktivera behagliga tankar gällande kamrater eller hemmet. CVT skulle enligt studien vara ett bra komplement till traditionell smärtbehandling och sköterskorna skulle bättre kunna hjälpa sina patienter med CVT som ett alternativ. Idén till studien kom ifrån the University of California, Los Angeles Medical Center och Mount Sinai Hospital i New York där man använder hundbesök som en del av behandlingen i rehabiliteringsprogrammen för patienter som genomgått hjärttransplantationer, hjärnskadade patienter samt ryggmärgsskadade patienter. I Texas används metoden för brännskadade barn och patienter med Alzheimer (Sobo, et al., 2006, pp. 51-52).

Tandvård

En studie genomförd 1999, i Omaha, Nebraska, USA hade som utgångspunkt att studera effekten av ett sällskapsdjurs närvaro på stress hos barn under tandläkarbesök. Experimentet utfördes på 40 barn och tanken var att se om man genom distraktion med hjälp av ett djur kunde få tandläkarbesöket att bli en trevligare upplevelse. På så sätt skulle man kunna undvika att barn blir rädda eller på annat sätt upplever obehag som kan leda till att de i framtiden undviker att gå till tandläkaren. Barnen var mellan 7-11år. Datainsamlingen skedde på olika sätt inför, under samt efter besöket, bland annat videofilmades barnen samt hade en pulsmätare kopplad på pekfingeret (Havener, et al., 2001, p. 138).

Man använde sig i studien av en terapihund av rasen golden retriever som över ryggen hade ett täcke för att minimera risken för hårfällning. I experimentgruppen fanns hunden intill

barnet under tiden som barnet befann sig i tandläkarstolen. Hunden kom in så fort barnet satt sig och fått behandlingen beskriven för sig. Den hade sin plats på en liten bänk vid barnets högra axel. Barnet fick under behandlingen klappa och prata med hunden som det ville men i slutet av behandlingen visades hunden tillbaka till sitt vilorum. Under behandlingen satt tandläkaren vid barnets huvudände, assistenten till vänster om barnets huvud och vid fotändan stod en person ur forskargruppen och filmade (Havener, et al., 2001, pp. 143-144).

Studien visade vid en generell jämförelse av grupperna inte på några speciella fördelar med att använda hund vid denna typ av stress. När man urskiljde grupper bland barnen på ett annat sätt hittade man dock ett annat resultat. För gruppen som inför behandlingen redan var stressade och nervösa fann man goda resultat av att använda denna metod. Speciellt bra/lugnande inverkade hundens närvaro och närhet på barnet innan behandlingen påbörjats (Havener, et al., 2001, p. 149).

Häktet

En studie ifrån 1984 visar att AAT kan vara en effektiv metod redan vid första terapiesessionen/intervjun. I studien användes en hund som medbehandlare, studien utfördes i ett häkte för ungdomsbrottslingar i Boston. Testgruppen utgjordes av 24 pojkar i åldern 12-17 år som var indelade i experiment- respektive kontrollgrupp. Vid indelningen i grupper togs hänsyn till ålder, ras, utbildningsnivå och socioekonomisk status. Intervjuerna genomfördes i 45 minuters sessioner där hunden deltog i sessionerna med pojkarna i experimentgruppen men inte i kontrollgruppen. Efter sessionerna fyllde alla respondenter i en enkät om sina upplevelser av sessionen. Signifikanta skillnader i svaren mellan de båda grupperna testades med hjälp av Chi Square analys (Peacock, 1984, pp. 1-2).

Man tittade särskilt på tre typer av uttalanden, negativa uttalanden, känslomässiga uttalanden och historiska referenser. Resultatet visar att hundens närvaro gjorde att pojkarna kände sig lugnare under sessionen. I jämförelse med kontrollgruppen så var experimentgruppen också betydligt mer tillfreds med att tala om sig själva. Experimentgruppen gjorde också ett signifikant mindre antal negativa uttalanden jämfört med kontrollgruppen. En analys av variablernas underkategorier visar ytterligare två saker. Antalet känslomässiga uttalanden som uttryckte kärlek fanns vara påtagligt högre i intervjuerna där hunden närvarat. I samma grupp refererades också betydligt oftare till förlust och erfarenheter av förlust jämfört med kontrollgruppen (Peacock, 1984, pp. 2-3).

Barn placerade på institution

En studie av Robin, ten Bensel, Quigley och Anderson som refereras i Mallon (1992, pp 60), redovisar hur 269 barn med beteendeproblematik uppvisar goda resultat av AAT. Barnen befann sig på institution för olika brott. Studien visade att för hela 47 % var det viktigt med kontakt med ett djur då det gav dem någon att älska och blev ett substitut för en familj. För kontrollgruppen som bestod av barn i en vanlig skola, var djuret istället viktigt för att lära sig ansvarstagande (Mallon, 1992, p.60).

Del 3. Intervjuresultat

Då samtliga studier är gjorda utomlands och vi hittat väldigt lite material ifrån Sverige vill vi ändå översiktligt titta på hur situationen ser ut i Sverige. Vi valde att begränsa oss till att titta på eventuell användning av metoden AAT i behandling av ungdomar 0-15 år i Stockholms län. För att kunna göra detta kontaktades ett tiotal personer och arbetsplatser. Dessa arbetar (förutom handikappupplysningen) direkt med den grupp av barn och ungdomar där vi hittat studier med belägg för att metoden skulle ge goda resultat. När det gäller skolkuratorer så hittade vi ingen i Stockholm som vi trodde kunde ge oss ett övergripande svar för hur situationen ser ut i länet varpå vi istället vände oss till ordföranden i Sveriges Skolkuratorers Förening. En rundringning där vi talade med åtta personer visade att få kände till metoden och ingen arbetade med den även om det i framtiden kunde vara intressant.

Skolvärlden

Ordföranden i Sveriges Skolkuratorers Förening och skolkurator i Klippans Gymnasieskola Catharina Göransson Malmgren (personlig kommunikation, 3 december, 2006) säger att hon hört tals om djur i vården men att det inte diskuterats inom hennes verksamhet. Hon tycker dock att det låter intressant då allt som kan vara till hjälp är av intresse. Hon tror dock att det kan vara praktiskt svårt att genomföra men att det också skulle kunna ge nya möjligheter. Hon känner inte till termen AAT och känner heller inte till den internationella forskning som finns. Hon har däremot läst ett antal artiklar i media.

Handikappupplysningen

Cecilia Harris (personlig kommunikation, 8 december, 2006) på Handikappupplysningen kände till några konkreta exempel på verksamheter som arbetar med djur. På 4H gården i Stora skuggan har man fritidshem för utvecklingsstörda ungdomar dock utan terapeutiska avsikter. Lunkikring är en privat ridskola på Lovön som arbetar med ridterapi främst för

funktionshindrade barn och ungdomar. Ridskolan drivs av en utbildad rehabinstruktör och man har islandshästar och irländsk allroundhäst vilket är två typer av väldigt lugna och stabila hästraser. Ridterapi med motoriken i fokus finns inom barnhabiliteringen samt vid Autismcenter syd där en sjukgymnast arbetar med ridterapi och samspelet mellan barn och djur är utgångspunkten.

Astrid Lindgrens Barnsjukhus

Vårdutvecklare Britt-Marie Ygge (personlig kommunikation, 4 december, 2006), vid Astrid Lindgrens Barnsjukhus i Solna, säger att djur inte används inom hennes verksamhet och har heller aldrig använts. Hon känner dock till termen AAT. Ämnet kommer upp till diskussion inom hennes verksamhet ibland eftersom det är många som ringer och vill besöka barnen med sina hundar. Hon tror att djur i vården främst diskuteras inom äldrevården. Att det inte diskuteras i någon större utsträckning inom hennes verksamhet menar hon beror på allergirisken och de hygieniska aspekterna. Den terapi som används är clown –och lekterapi. AAT skulle kunna vara intressant om allergirisken kunde minimeras. Hon tror inte att det skulle vara så aktuellt trots detta, eftersom de flesta barn nuförtiden inte ligger inne under så lång tid. Hon känner inte till den internationella forskning som finns, men har via media förstått att djur används inom äldrevården och psykiatrin.

Asperger och autism

Enhetschefen för Aspergercenter för barn och ungdomar i Stockholms län, Britt- Marie Ekström (personlig kommunikation, 5 december, 2006) säger att hon känner till ridterapi och att detta används inom både asperger och autismvården för barn och unga. Hon tycker att detta är ett intressant område och vet att just ridterapi kan vara till stor hjälp för många barn. Hon känner dock inte till termen AAT och inte heller den forskning som finns. Hon har dock via media tagit del av den forskning som där redovisats.

Psykologen Ulrika Lång (personlig kommunikation, 18 december, 2006) på autismcenter för små barn uppger att det enda tillfället man använder sig av djur är när ett barn har en uttalad fobi för djur eller en specifik sorts djur som exempelvis hund. Hon känner till att det skrivits en del i ämnet men anser inte att några direkt vetenskapliga studier gjorts. Ridterapi där man arbetar med kommunikativ ridning är hon dock positiv till och hon hänvisar till autismcenter Syd där man arbetar med detta. Hon känner dock till att föräldrar själva tar sina barn till Israel där man arbetar med delfiner för att föräldrarna läst om att detta skulle vara verksamt. Ett

problem som hon ser är att man bör träna på interaktion med människor genom att träna detta på människor, speciellt då dessa barn utifrån sitt handikapp inte har förmågan att generalisera.

Habiliteringen och ADHD projektet

Pia Bergman, socionom som arbetar i ADHD projektet kände inte till någon verksamhet som arbetar terapeutiskt med AAT för barn med ADHD, inte heller några studier i ämnet. Samma sak gällde Jonas Gumbel, verksamhetschef för U.N.G. och PUFFA som är två verksamheter inom Handikapp och Habilitering där man arbetar både med personer med rörelsehinder och personer med kognitiva funktionsnedsättningar. Han kände inte till någon verksamhet där man arbetade med djur i behandlingssyfte för barn och ungdomar men däremot inom verksamheter för äldre. Bägge respondenterna uppger dock att de inte är främmande för idén att använda djur i arbetet med barn och ungdomar (personlig kommunikation, 26 oktober, 2006).

Vid rundringningen gällande situationen för funktionshindrade barn i Stockholm kom vi i kontakt med sjukgymnasten Karin Shaw på Barnhabiliteringen Norrtull, Handikapp och Habilitering, som arbetar med ridterapi. Hon kände inte till begreppet AAT eller någon som arbetade med andra djur än hästar i behandlingssyfte. Inom nästan alla barnhabiliteringar i Stockholm som arbetar med åldersgruppen 0-16 år, använder man sig av dock av ridterapi som behandling. Barnhabiliteringens målgrupp är barn med utvecklingsstörning, fysiska funktionshinder samt sen motorisk utveckling, man arbetar även med barn som ännu inte fått en diagnos (K. Shaw, personlig kommunikation, 15 december, 2006).

Vid habiliteringen Norrtull som samarbetar med habiliteringen Järva, utgår man ifrån ett motoriskt urval (fysiska funktionshinder) när man erbjuder ridterapi. Detta skiljer sig dock åt mellan de olika habiliteringarna i länet. Till exempel Sollentuna har grupper för barn med Downs syndrom. Även upplägget av hur ridningen går till kan variera utifrån de förutsättningar som finns på ridskolan. Norrtull och Järva samarbetar med Vällingby ridskola i Grimsta. Situationen för dem är att de inte kan arbeta med tandemridning då de inte har någon häst som klarar detta. De kan därför inte arbeta med barn i ridterapi som har dålig huvudkontroll (K. Shaw, personlig kommunikation, 15 december, 2006).

Det är en sjukgymnast och en arbetsterapeut (vana ryttare), som tillsammans med en ridlärare arbetar med de fyra grupperna som hålls två halvdagar i veckan i 45 minuters lektioner. Ingen

av dessa är utbildade i ridterapi men den kunskapen finns på annat håll inom habiliteringen. Barnen måste ha med sig egen ledsagare som leder hästen och om barnet behöver stöd för att hålla sig uppe så behöver barnet ha med sig två ledsagare. En förmiddag arbetar man med förskolebarn och en eftermiddag med skolbarn. För skolbarnen krävs att de skall kunna ta instruktioner. Förskolebarnens ridning äger oftast rum i skogen vilket ger en mycket bra träning av barnens posturala kontroll (balans). De första barnen för dagen får själva hjälpa till att göra i ordning sin häst, den andra gruppen hjälper till att ta av hästen och ställa tillbaka den i boxen. Barnen rider 10 tillfällen per termin och de flesta rider i minst ett år. Idag finns ingen direkt begränsning för hur länge barnen kan ingå i en ridgrupp då det på grund av problem med ledsagare är svårt för barn att kunna delta (K. Shaw, personlig kommunikation, 15 december, 2006).

Även om man i dessa grupper utgår ifrån barnens rörelsehinder så menar Karin att ”mycket annat kommer gratis, samspel och så”. Även talträning och att ta instruktioner är saker barnen får övning i under ridterapi (K. Shaw, personlig kommunikation, 15 december, 2006).

Analys

I detta avsnitt kommer vi först att analysera våra resultat av de utförda telefonintervjuerna. Vi kommer sedan att titta på resultaten av de evidensbaserade studierna utifrån teorin om biophilia och teorin om objektrelationer. Vi kommer även att analysera vilka aspekter i barns förhållande till djur som kan påverka positivt och vi avslutar med några egna reflektioner.

AAT i Stockholmsområdet

I de telefonintervjuer vi gjort har det framkommit samstämmiga uppgifter om att man inte känner till den forskning som har gjorts inom området AAT. Det man känner till har man sett eller hört genom media. Det finns även en oro för allergi och hygieniska frågor från sjukhusverksamhetens sida. Resultatet visar också att trots respondenternas begränsade kunskap i området så är intresset ändå hos de flesta stort för denna form av behandling. Flera av de respondenter vi talat med har också tagit upp att föräldrar ibland själva kommer med förslag till denna typ av verksamhet. Ändå används AAT i Stockholms län efter vad vi kunnat hitta grund för inte alls för barn 0-15 år, förutom i formen ridterapi.

Den oro som finns hos respondenterna kan kopplas till den studie som tar upp infektionsrisken med att ha djur i vården (s. 39) vilken visade att det inte fanns någon ökad smittorisk. Inte heller hade några smittsamma sjukdomar rapporterats. Även på det sjukhuset förekom dock oro bland personalen för just detta. Även den svenska rapporten av Norling (s. 26) tar upp denna diskussion.

Teorin om biophilia kopplad till barns utveckling

Biophilia betyder som tidigare skrivits inte enbart kärlek till eller aversion inför djur och natur utan ett medfött intresse. Biophilia kan ge teoretiska verktyg för att identifiera aspekter av barns utveckling där djur kan vara särskilt viktiga. Biophilia kan också visa *hur* djur kan påverka barn (Melson, 2000, s. 376).

Då djuren och människan utvecklades tillsammans under evolutionen utvecklades ett beroende hos människan till djuren eftersom djuren signalerade om människan var i fara eller säkerhet. Detta kan ha resulterat i att ett vänligt och lugnt djur associeras med en känsla av trygghet hos människan. Om det skulle vara så skulle barn kunna få bekräftelse och lugn från ett djur, speciellt i frånvaro av bekräftelse från vuxna. Bland annat har studier visat att barn ofta vänder sig till sina husdjur när de känner sig ledsna (Melson, 2000, s. 377).

Barn liksom vuxna uppfattar djur som individer med intentioner och önskingar och att människan har en inbyggd vilja att förstå djurens beteende. Genom detta kan människan få insikt i sitt eget intellekt. Att utveckla ett socialt fungerande samspel med andra människor är en stor del i ett barns utveckling. I denna utveckling kan djur vara goda lärare. Jämfört med mänskligt beteende så saknar djuren i sina uttryck ironi, tillgjordhet och oärlighet. Deras beteende är äkta och sprunget ur deras mentala tillstånd. Detta skulle kunna göra att det är lättare för barn att förstå djurens tankar och känslor än andra människors. Å andra sidan kan det vara svårt för barn att förstå djur utan att förmänskliga dem (Melson, 2000, s. 380).

Denna teori kopplad till kunskapen om barns utvecklingsprocess framstår som en särskilt tydlig bas i studien av barnen med Emotional Disorder ED (s. 31). Genom sin utveckling med hunden utvecklar barnen förmågan till interaktion med andra människor och de blir även medvetna om sina framsteg.

Objektrelationsteori kopplad till djur

Djur kan vara goda övergångsobjekt eftersom de är levande och har egna intentioner och är egna individer, inte ett mjukisdjur eller någon annan leksak. Djuren kan ge genuin tillgivenhet och är för människan vad vi vill att de ska vara. Människan har möjligheten att på djuret projicera de känslor som hon saknar hos andra medmänniskor. Djuret som övergångsobjekt tillåter barnet att säga det barnet vill utan att komma med motargument i motsats till de mänskliga kontakterna (Katcher, 2000, s.468-470).

En fördel som diskuteras inom användningen av AAT med barn och ungdomar är just att djuren kan utgöra övergångsobjekt. Djuren hjälper barnen att utveckla känslor och kognition som de sedan kan överföra till andra människor. Detta har man sett bland annat i behandling av barn med PDD (s. 28).

En studie som särskilt knyter an till denna teori är den av Bardill & Hutchinson (s. 41), där man har studerat effekten av AAT på en sluten psykiatrisk avdelning för ungdomar.

Ungdomarna tilldelade hunden en terapeutisk roll och den blev en trygg punkt i tillvaron som människor inte kunnat fylla. Detta gjorde att patienterna bland annat blev mer mottagliga för annan typ av terapi och kunde bryta destruktiva beteenden. Jämförelsestudien av barnen med PDD (s. 28) visar också att hunden gör det lättare för barnet att fokusera jämfört om man använder ett annat föremål.

I flera av de studier vi redovisar tyder resultatet på att djuret fungerar som ett bättre övergångsobjekt än andra föremål och andra aktiviteter (s. 28, 36). Djuret används som en länk mellan terapeut och barn vilket gör det lättare för barn med sociala brister att kunna och våga visa känslor och uttrycka sig. Barnen använder djuret för att dela sina tankar med och som en förtrogen. Djuret får också barnet att öppna sig på annat sätt än vad terapeuten har kunnat. Studierna visar att den ökade sociala interaktionen med djuret sedan förs vidare in i andra relationer. Genom att lära sig om djuret och dess skötsel kan detta göra barnet mer förstående till vilka behov som finns hos människor (s. 36). Djuret får också ofta rollen som ett substitut i avsaknad av andra relationer (exempel s. 41).

Vi kan se teorin om biophilia som en grund i hur djur och natur väcker ett intresse hos många barn och ungdomar vilket gör att djuret blir ett gott övergångsobjekt. Dessa teorier blir på detta sett sammanlänkade mer än två separata delar. Teorierna kompletterar varandra. Om

intresset för djuret är medfött så kanske det är självklart att djuret väcker större intresse än en snuttefilt eller en boll.

Varför djuret kan påverka positivt

Att som klient/patient bevittna en terapeuts förhållande till ett djur kan få klienten/patienten att se på terapeuten som någon med en förmåga att kunna bry sig om andra. Detta kan ha positivt inflytande i en behandlingssituation (Fine, 2000, s.186). Detta kan även fungera omvänt- att för behandlaren observera hur klienten/patienten betar sig tillsammans med ett djur kan vara till hjälp i analysen av klienten/patienten. Det kan ge en ny möjlighet att tolka beteendet hos densamme (a.a., 2000, s.186).

Fine (2000, s. 192-193) beskriver en studie gjord av Furman 1989 där 213 barn deltog i en studie om den känslomässiga och sociala nyttan i att ha ett djur. Fyra faktorer visade sig vara av betydelse för barnen i deras relation med djuret. Den första var möjligheten för barnet att kunna ge omvårdnad och vara till stöd för djuret men också att kunna få detsamma tillbaka. Den andra faktorn var barnets upplevelse av det känslomässiga bandet till djuret och att detta var bestående över tid. Den tredje faktorn var att förhållandet till djuret fick barnet att må bra och även att känna sig betydelsefull. Den fjärde faktorn var betydelsen av att barnet kände att det kunde dela sina tankar och hemligheter i förtroende med djuret. Denna fjärde faktor kan tänkas vara särskilt viktig för barn som har få eller inga vänner och som inte heller kan anförtro sig åt någon vuxen. De negativa aspekter som kom fram i samma studie var svårigheter för barnet att förstå varför djuret avvisade barnet, frustration över att behöva sköta om djuret och även sorgen över att förlora djuret (a.a., 2000, s. 192-193).

Dessa resultat överensstämmer även med det vi har hittat i våra studier. Barnet upplever med djuret en ömsesidig interaktion i det att ha någon att prata med och ha en känslomässig relation till. Detta var särskilt tydligt i studien gjord på tonåringar inlagda på en psykiatrisk klinik (s. 41) av Bardill & Hutchinson.

Det finns flera olika positiva effekter i AAT behandlingar. Rent fysiskt får kontakten med natur och djur patienterna/klienterna att bli mer fysiskt aktiva genom att de promenerar med djuret eller utför de dagliga rutiner som kommer med att sköta om ett djur. Detta ökar både rörlighet och självförtroendet. Möjligheten att få ha en relation till något levande ger också människor en känsla av ökat självförtroende och självkänsla. Det behövs inte alltid aktivitet

från patienten/klientens sida utan det kan räcka med att observera när djur leker för att få uppleva avkoppling, stimulans och att ha roligt. Kontakten med djur kan även ändra tankemönster och beteenden exempelvis hos barn som är hundrädda vilka kan få stärkt självförtroende genom att lära sig om hunden och hur den ska skötas. Att lära sig något nytt kan stärka människan om det så är att lära sig sköta om ett djur eller en växt (Nebble 2000, s. 400-402).

I den studie av barn med ADHD och CD (s. 36) där man använde sig av olika program för att mäta barnens utveckling med olika typer av stimuli såg man att de barn som fått tillbringa tid i zoo programmet också var de som förändrat sitt beteende.

Egna reflektioner

Negativa aspekter av AAT

Negativa aspekter vid användandet av AAT har bland annat nämnts i en studie (s. 28). Där flyttades barnens fokus allt för mycket till hunden vilket gjorde att barnen talade mer till hunden än om sig själva. Barnen uppvisade även ett ökat stereotypt beteende som inte var önskvärt, men detta kopplades till en entusiasm hos barnen över hunden.

I en annan studie kunde de positiva effekterna främst mätas under tiden barnen befann sig i sammanhanget där djuren ingick, utanför detta bestod inte resultaten. Detta kunde förklaras med att detta program var mycket strukturerat och i andra mindre strukturerade sammanhang återtog barnen sitt ursprungliga beteende (s. 36). Ibland har det också redovisats problem i att mäta studieresultaten på ett korrekt sätt. Detta kan bero på otillräckliga förberedelser innan studien påbörjas (s. 37).

Negativa aspekter som framkom i en annan studie (s. 31) är att resultaten som uppmätts just i samband med en session avtar då djuret försvinner. Å andra sidan låg de positiva resultaten högre än de gjort innan sessionerna börjat. Detta visar att den positiva effekten ändå kvarstår. Även i en annan studie (s. 36) var resultaten starkt påverkade av konceptet djur och natur och utanför detta sammanhang minskade effekterna.

Andra aspekter av AAT

I två studier (s. 43, 44) har barn som lidit av smärta och barn som besökt tandläkaren upplevt ett ökat lugn och en lindring av sin smärta genom sin kontakt med djur. Denna sida av AAT är minst lika viktig som att se en ökning av exempelvis positiva motoriska- och sociala färdigheter. Att ett djur genom sina blotta närvaro kan få barn att tänka på annat och fungera som en distraktion kan vara en minst lika viktig aspekt.

I en studie på tonåringar (s. 41) räckte det med att hunden fungerade som en distraktion från tonåringarnas problem och därmed gjorde att de mådde bättre och blev mottagliga för annan terapi. Det visar att AAT kan öppna vägar till konventionell terapi och att det ena inte behöver utesluta det andra utan att de tvärtom kan komplettera varandra.

Alternativ tolkning av resultaten

De studier vi granskat har huvudsakligen uppvisat positiva resultat. Detta kan förklaras på olika sätt. Utöver aspekter som kan härledas till metoden som till exempel att man studerat fall där ett positivt utfall redan var känt, urvalet av deltagare eller mätmetod, liksom andra metodproblem som generellt är förknippade med behandlingsforskning. Vi har inga bakgrundfakta till studierna och känner inte till om dessa aspekter har påverkat. Det finns dock även andra frågor som kan ställas. Är det verkligen så att det är djuret i sig som gör att resultaten blir positiva? Skulle det inte kunna vara så att det faktum att barnen får göra något de är intresserade av eller vara tillsammans med någon de tycker om, gör att de helt enkelt mår bättre? Kanske skulle samma resultat uppnås om ägnade sig åt andra intressen så som exempelvis frimärkssamling, simning eller annan idrott? Denna spekulation faller i de studier där det faktiskt i kontrollgruppen ingått andra aktiviteter eller andra objekt. Exempelvis i en studie (s. 28) där det ingått ett djur, en leksak eller en boll eller i den studie där barnen fick alternativa aktiviteter att ägna sig åt (s. 36).

Diskussion

Syftet med denna litteraturstudie var att sammanfatta evidensbaserade studier som genomförts rörande behandling av barn och ungdomar med hjälp av Animal Assisted Therapy. Våra frågeställningar behandlade ämnet gällande inom vilka områden forskning bedrivits gällande AAT för barn och ungdomar 0-15 år, vad resultaten visat samt hur man använt metoden. Detta kompletterades med telefonintervjuer av personer verksamma inom områden i

Stockholmsregionen motsvarande de där vi hittat studier som tyder på att metoden är verksam. Vi frågade om de kände till metoden och om/hur den används i Stockholms län.

Resultatet visar att Animal Assisted Therapy förekommer inom en mängd olika områden till exempel för barn med olika funktionshinder, för att hjälpa barn med smärta och inom psykiatrin, vid behandling av barn och ungdomar 0-15 år. Forskning har bedrivits bland annat i skolmiljö och på sjukhus, i enskilda terapiesessioner såväl som i gruppbehandling. Inom respektive enhet har behandlingen utförts av berörd behandlingsprofession vilket varierar utifrån syftet för behandlingen samt verksamhetsområde. I enskild behandling visar vår översikt att hund är det vanligast förekommande djuret medan man vid behandling av barn i grupp ofta använder sig av andra djur. Ofta uppvisas goda resultat av behandlingen inom en mängd olika områden hos barnen.

För att besvara våra frågeställningar som handlar om forskning har vi redovisat ett urval av studier. Avsikten är att belysa forskningsläget gällande behandling av barn och ungdomar med AAT samt de resultat som dessa studier rapporterar.

Syftet i analysen är att genom att använda oss av två ofta förekommande teorier i litteraturen om AAT, teorin om biophilia och teorin om objektrelationer, försöka visa vilka aspekter och drag hos människan som kan ha betydelse för att behandling av djur kan vara framgångsrik. Syftet var vidare att koppla dessa teorier till barn och ungdomar och studiernas redogörelse för vilken effekt AAT kan ha. Vi har även i analysen sammanfattat resultaten av den forskning vi funnit och de resultat som framkommit i våra telefonintervjuer.

Resultat och analys visar generellt på goda resultat för hos de barn och ungdomar som behandlats med djur som medhjälpare. Resultatet visar också genom våra telefonintervjuer att kunskapen i ämnet inom berörda professioner i Stockholmsområdet är låg och att det inte finns någon direkt kännedom om den forskning som är gjord och som vi studerat. Ett visst intresse finns dock för djur som medhjälpare vid behandling av barn och ungdomar, men föreställningar gällande praktiska, allergiska och hygieniska aspekter spelar in.

Även om det här studerade fenomenet inte är så välkänt i Sverige, eller snarare att professionella yrkesutövare inom barna- och ungdomsvårdande funktioner rapporterar att djur i vården inte förekommer på ett systematiskt sätt som i AAT, finns internationellt sett en hel

del arbete inom detta fält. I Sverige är forskningen inom detta område bristfällig men att det förekommer djur inom vården vet vi, kanske en katt på ett äldreboende eller djur vid exempelvis behandlingshem. Ofta kanske djuren och naturen bara finns där, som en naturlig del i vardagen utan att dess effekter utvärderas. En hel del studier finns trots allt inom ämnet, utförda vid universitet utförda av personer knutna till dessa. Studierna är dock små och kan anses svåra att generalisera utifrån om man inte ser på det sammanlagda resultatet ifrån flera studier i ämnet. Dessa översikter kan dock vara svåra att göra, något vi märkt under vårt arbete. I de flesta fall uppvisas dock goda resultat i de studier som utförts och de tipsar ofta om de missar som gjorts och vad man bör tänka på innan man tar metoden i bruk. Flera av de respondenter vi talat med har också tagit upp att föräldrar ibland själva kommer med förslag till denna typ av verksamhet. Ändå används den i Stockholms län efter vad vi kunnat hitta grund för inte alls för barn 0-15 år, förutom i formen ridterapi.

Flertalet studier talar om djur som goda övergångsobjekt och att djur är gynnsamma för barns utveckling. Studierna visar att erfarenheten av kontakt med djur kan göra det lättare att interagera/kommunicera med människor. Barnen förbättrar förmågan att koncentrera sig, kommunikationen blir bättre, de blir mindre avskärmade och upplever en känsla av trygghet. Exempelvis kan traumatiserade barn använda djuret till att projicera sina egna känslor på djuret och på så sätt lättare kunna uttrycka sig. Djuret hjälper även terapeuten i att etablera en kontakt med barnet. Det visar sig också att djurkontakten är viktig så till vida att när klienterna/patienterna ser personalen interagera med djuret upplevs de som mer mänskliga och mindre hotfulla. Dessa resultat borde vara så pass intressanta att de kan stimulera och engagera till att vetenskapliga studier också börjar göras i Sverige och inte minst att metoden får möjlighet att prövas.

Nya forskningsfrågor

För att visa vetenskapligt vilka allergi- och hygienrisker som finns med att använda sig av djur bör vetenskapliga studier göras för att förhindra att denna oro kanske sätter onödiga hinder för ett annars effektivt behandlingsprogram. Eller om dessa aspekter visar sig utgöra ett reellt hinder kanske det kan utvecklas metoder som minimerar dessa risker.

Det skulle även vara intressant med en tydligare spridning av den mängd studier som finns internationellt och en offentligdiskussion på expertnivå om studiernas resultat och dess eventuella möjlighet att applicera arbetsformen på andra patientgrupper. Detta är speciellt

intressant då en stor mängd av de studier som runt om i världen utförs idag görs på äldre. Barn och ungdomar är idag en något bortglömd grupp för arbetsmetoden såväl som inom forskningen för området Animal Assisted Therapy.

Ämnet djur i vården uppmärksammas idag ofta i olika media men varför är inte professionella i Sverige intresserade av att ta till sig forskning eller forska på området?

Referenser

Bardill, N. & Hutchinson, S. (1997). AAT with hospitalised adolescents. *Journal of child and Adolescent Psychiatric Nursing* 10, (1), 17-24.

Barker, S. B., Rogers, C. S., Turner, J. W., Karpf, A. S. & Suthers- McCabe, H. M. (2003). Benefits of Interacting With Companion Animals. Bibliography of Articles Published in Refereed Journals During the Past 5 Years. *American Behavioral Scientist* 47, (1), 94-99.

Beck, A.M.(2000). The Use of Animals to Benefit Humans: Animal Assisted Therapy. I A. Fine *Handbook on animal-assisted therapy : theoretical foundations and guidelines for practice*.(pp.21-37). San Diego: Academic Press, cop.

Burch. M.(2000).Program Evaluation and Quality Assurance in Animal-Assisted Therapy. I A. Fine. *Handbook on animal-assisted therapy : theoretical foundations and guidelines for practice*.(pp.129-149). San Diego: Academic Press, cop.

Byström, K. (1998). *Kan djur hjälpa barn med autism*. (Psykologexamensuppsats). Göteborgs universitet, Psykologiska institutionen, POSTNR Göteborg.

Caprilli, S. & Messeri, A. (2006). Animal Assisted Activity at A. Meyer Children's Hospital: A Pilot Study. *Advance Access Publication*, 3, (3), 379-383.

Carlson, M. (2006). *Djur som verktyg i socialt arbete*. (C- uppsats från Socionomutbildningen med socialpedagogisk inriktning). Stockholms universitet, Institutionen för socialt arbete, 106 91 Stockholm.

Crafoord.C. (2001). *Införlivanden. Om den utvecklande dialogens betingelser*. Stockholm: Natur och kultur.

Cullberg, J.(1971). Förord till första utgåvan. I D.W. Winnicott, (1971). *Lek och verklighet*.(s.9-12). Stockholm: Natur och Kultur.

Fine, A.(2000). *Handbook on animal-assisted therapy : theoretical foundations and guidelines for practice*.(pp.). San Diego: Academic Press, cop.

Granger, B. P.& Kogan, L. (2000). Animal Assisted therapy in Specialized Settings. I A. Fine *Handbook on animal-assisted therapy : theoretical foundations and guidelines for practice*.(pp.3-17). San Diego: Academic Press, cop.

Havener, L., Gentes, L., Thaler, B., Megel, M. E., Baun, M. M., Driscoll, F. A., Beiraghi, S. & Agrawal, S. (2001). THE EFFECTS OF A COMPANION ANIMAL ON DISTRESS IN CHILDREN UNDERGOING DENTAL PROCEDURES. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 24, 137-152.

Hedman- Lindgren, B. (2005 nr 6). Läkande närhet. *SiStone*.6, 3-9.

Heimlich, K. (2001). Animal – Assisted Therapy and the Severely Disabled Child: A Quantitative Study. *The Journal of Rehabilitation*, October/November/December, 67, (4), 48-53.

- Kahn, P. H. (1999). *The Human Relationship with Nature. Development and culture.* Massachusetts Institute of Technology.
- Katcher, A. & Wilkins, G. G. (1998). Animal -Assisted Therapy in Treatment of Disruptive Behaviour Disorders in Children. I A. Lundberg (Eds.) *The Environment and Mental Health: A Guide for Clinicians* (pp.193-202). Mahwah NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Katcher, A.H. (2000). Animal-Assisted therapy and the Study of Human -Animal Relationships: Discipline or Bondage? Context or transitional Object?. I A. Fine. *Handbook on animal-assisted therapy : theoretical foundations and guidelines for practice.*(pp.461-475). San Diego: Academic Press, cop.
- Kellert, S.R.(1993). The Biological Basis for Human Values of Nature. I S.R Kellert & E.O Wilson(Eds). *The Biophilia Hypothesis* (pp. 42-68).Island Press.
- Kogan, L. R., Granger, B. P., Fitchett, J. A., Helmer, K. A., Young, K. J. (1999). The Human-Animal Team Approach for Children with Emotional Disorders: Two Case Studies. *Child & Youth Care Forum*, 28, (2), April, 105-121.
- Lerner, T. (2005, 18 oktober). En blöt hundnos kan göra underverk. *Dagens Nyheter*, s.24-25.
- Lerner, T. (2005,19 oktober). Djur gör människor friskare. *Dagens Nyheter*, s.22.
- Lerner, T. (2005, 20 oktober). Djur behövs i kriminalvården. *Dagens Nyheter*, s.30.
- Lerner, T. (2005, 22 oktober). Hundar väcker varma känslor. *Dagens Nyheter*, s.28.
- Levinson, B. (1984). *Human/ Companion Animal Therapy.* Journal of Contemporary Psychotherapy. Vol.14. No. 2. Fall/Winter 1984.
- Mallon, G. (1992). Utilization of animals as therapeutic adjuncts with children and youth: A review of the literature. *Child and Youth Care Forum* 21, (1), 53-67.
- Martin, F., & Farnum, J. (2002). Animal-Assisted Therapy for Children With Pervasive Developmental Disorders. *Western Journal of Nursing Research*, 24, (6), 657-670.
- McLean Ryan, H. (2002). *The use of dogs in California public schools: current use, support for, potential concerns and educator familiarity with potential benefits.* University of Wisconsin-Stout.
- Melson, G.F. (2000). Companion Animals and the Development of Children: Implications of the Biophilia Hypothesis. I A. Fine *Handbook on animal-assisted therapy :theoretical foundations and guidelines for practice.*(pp.376-382). San Diego: Academic Press, cop.
- Menzies Inc RHMSS Pty Ltd (2003). *Animal Assisted Therapy and young people. A review of selected literature.* Frankston:Menzies Inc.
- Nebble. L.(2000). Nature Therapy. I A. Fine *Handbook on animal-assisted therapy : theoretical foundations and guidelines for practice.*(pp.385-414). San Diego: Academic Press, cop.

- Norling, I. (2002). *Djur i vården: Om hur sällskapsdjur kan påverka äldres hälsa och livskvalitet, egenvård och oberoende, avlasta och förbättra vård och omsorg, sänka vårdkostnader och förbättra vårdpersonalens arbetsmiljö*. Göteborg/Stockholm: Sektionen för vårdforskning vid Sahlgrenska universitetssjukhuset & Svenska kommunalarbetareförbundet.
- Odendaal, J. (2000). Animal assisted therapy: magic or medicine? *Journal of Psychosomatic Research* 49 (1) pp.275-280
- Peacock, C. A. (1984). *The role of the therapist's pet in initial psychotherapy sessions with adolescents; an exploratory study*. Boston College.
- Persson, P. & Ölund, A-C. (2005). *Vad kan hunden tillföra sjukgymnastisk rehabilitering i Sverige? En problemformulerande och deskriptiv studie om AAT*. (Examensarbete Sjukgymnastprogrammet). Luleå tekniska universitet, Institutionen för hälsovetenskap, Avdelningen för Sjukgymnastik, 961 36 Boden.
- Quiroz Rothe, E., & Jiménez Vega, B. & Mazo Torres, R. & Campos Soler, S. M. & Molina Pazos, R. M., (2005). From kids and horses: equine facilitated psychotherapy for children. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, mayo, año/vol.5, número 002.
- Redefer, L. A. & Goodman, J. F. (1989). Brief Report: Pet-Facilitated Therapy With Autistic Children. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 19, (3), 461-467.
- Reichert, E. (1998). Individual Counseling for Sexually Abused Children: A Role for Animals and Storytelling. *Child & Adolescent Social Work Journal*, 15, (3), 177-185.
- Rowan, A. & Thayer L. Foreword. . I A. Fine *Handbook on animal-assisted therapy : theoretical foundations and guidelines for practice*.(pp.xxvii-xli). San Diego: Academic Press, cop.
- Serpell, J. (2000). Animal Companions and Human Well-Being: An Historical Exploration of the value of Human –Animal Relationships. I A. Fine *Handbook on animal-assisted therapy : theoretical foundations and guidelines for practice*.(pp.3-17). San Diego: Academic Press, cop.
- Sobo, E. J., Eng, B. & Kassity-Krich, N. (2006). Canine Visitation (Pet) Therapy. Pilot Data on Decreases in Child Pain Perception. *Journal of Holistic Nursing*, 24, (1), March, 51-57.
- Svenska kennelklubben, & Manimalis (2005) "*En hund för livet*" *En konferens om hundens betydelse för människans hälsa och välbefinnande*. Spånga: Svenska kennelklubben.
- Wilson, E. (1984). *Biophilia: The human bond with other species*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Wilson, E.O.(1993). Biophilia and the Conservation Ethic. I S.R Kellert & E.O Wilson(Eds). *The Biophilia Hypothesis* (pp. 42-68).Island Press.
- Winnicott, D.W. (1971). *Lek och verklighet*. Stockholm: Natur och Kultur.

Internet

Aftonbladet

<http://www.aftonbladet.se/vss/halsa/story/0,2789,53073,00.html> 061226

ASEBA Achenbach system of Empirically Based Assessment

www.aseba.org 070102

Avesta.se

http://www.avesta.se/index_02.asp?http://www.avesta.se/main.asp?kat=12&page=12&upage=807

Delta Society

<http://www.deltasociety.org/AnimalsFAQFAQ.htm>. 061020

ERIC Education Resources Information Center

www.Eric.ed.gov 070102

Hälsans natur

www.halsansnatur.se 061226.

IAHAIO, the International Association of Human-Animal Interaction Organizations.

<http://www.iahaio.org/> . 061023

Manimalis.

<http://www.manimalis.se/manimalis/default.asp?id=110>. 061023

Markaryd

ks@markaryd.se 061110

Naturlig laddning

www.naturligladdning.se 061226

Nowy, A. LSR Oberösterreich. s. 82-88. www.schulpsychologie.at/Download/nowy.pdf

061020

Sveriges Lantbruksuniversitet

http://www.omv.slu.se/ShowPage.cfm?OrgenhetSida_ID=6820 061226

Sveriges Radio

Djurliv@sr.se 061226

Bilaga 1

Frågor:

1. Känner Du till att djur kan vara medbehandlare i arbetet med barn?
2. Har ni diskuterat detta inom er verksamhet?
3. Använder sig den verksamhet du arbetar inom av djur som inslag i behandling eller annat klient/patientarbete?
 - 3.2 Om så är fallet, hur använder ni djur i ert arbete?
4. Har ni prövat att ha med något djur vid er enhet i behandling eller annat klient/patientarbete?
 - 4.1 Om så är fallet, hur gjorde ni då?
5. Ser du några problem med att använda djur som ett inslag i klient/patientarbetet?
 - 5.1 Om så är fallet, vilket/vilka problem skulle det finnas med att använda djur i just ert klient/patientarbete?
6. Vad känner du/ni till om arbetsmetoden Animal Assisted Therapy?
7. Vilken typ av fall/ärenden/situationer anser du/ni lämpa sig för denna typ av behandling?
8. Använder sig den verksamhet du arbetar inom av metoden Animal Assisted Therapy i arbetet med barn och ungdomar 0-15 år?
 - 8.1 Om så är fallet, hur arbetar ni med metoden?
9. Remitterar ni till eller samarbetar ni med, någon annan verksamhet som använder sig av metoden Animal Assisted Therapy i arbetet med barn och ungdomar 0-15 år?
 - 9.1 Om så är fallet, vilka/vilken verksamhet?
10. Känner du/ni till någon annan verksamhet i Sverige som arbetar med metoden i arbetet med barn och ungdom 0-15 år?
 - 10.1 Om så är fallet, vilka/vilken verksamhet?

Bilaga 2

Stockholm november 2006

Barn och terapi med djur som medhjälpare

Djur kan vara medhjälpare vid behandling av barn – det finns utländska studier som visar goda resultat i behandlingen av barn i många skilda sammanhang; bland annat olika former av autism, adhd, posttraumatiskt stresssyndrom och vid sexuella övergrepp. Det finns även en studie gjord vid en barnakutmottagning.

Som vårt examensarbete på socionomlinjen skall vi skriva en uppsats på detta tema. Uppsatsen ska belysa djurassisterad terapi. Det finns en del forskning internationellt om djur i människobehandlande verksamheter, men bara ett fåtal studier gjorda i Sverige om detta. Därför vill vi undersöka om och hur man använder djur i det praktiska arbetet, särskilt med barn i åldersgruppen 0 -15 år inom er och några andra organisationer som arbetar med barn med specifika behov.

Syftet med uppsatsen är tudelat. Först sammanställs aktuell forskning rörande AAT (se faktaruta). Vad leder det till, kan det visas att kontakten med djur är terapeutiskt verksam vid barnens behandling? Kunskapsöversikten kompletteras med en mindre studie av om metoden eller något motsvarande är känt och/eller används i Sverige. Frågan är alltså om djur är medhjälpare i något sammanhang som Du/ni känner till.

Animal Assisted Therapy (AAT) innebär att djur - hundar, hästar, fåglar, katter - kan vara medhjälpare vid olika typer av målinriktad terapi. Djuret är en integrerad del av behandlingsprocessen. AAT är inte en egen specifik terapimetod utan används utifrån behandlarens terapeutiska inriktning som en länk för klientens interaktion med djuret och därmed omvärlden. Arbetsmetoden förekommer till exempel inom kriminalvården, psykiatrin, vid behandling av åldersrelaterade sjukdomar, vid vård av äldre, behandling av cancerpatienter men också vid behandling av barn med autism och autismliknande tillstånd, på barnsjukhus och inom skolan (Delta Society, 061020).

Vi bifogar tio frågor som vi hoppas ni vill besvara via bifogad enkät. Gärna så snart som möjligt.

Med stort tack på förhand!

Annika Stéenmark
ankan1@home.se

Linda Lantz
linda_lantz@hotmail.com